โลกทัศน์ของคนรัสเซียจากสำนวนเกี่ยวกับตัวเลขหนึ่งถึงเก้า

Russian Worldviews about Idioms Related to the Numerals One to Nine

ปริตต์ อรุณโอษฐ์ [1]
Parit Aroonoast[1]

Received: *June 15, 2024*
Revised: *December 15, 2024*
Accepted: *January 3, 2025*

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาโลกทัศน์ของคนรัสเซียผ่านสำนวนที่เกี่ยวข้องตัวเลขหนึ่งถึงเก้าในภาษารัสเซียจากแหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่รวบรวมสำนวนเกี่ยวกับตัวเลขและพจนานุกรมสำนวนภาษารัสเซีย 4 แหล่งข้อมูล จำนวนทั้งสิ้น 206 สำนวน โดยใช้กรอบของโลกทัศน์เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ประกอบไปด้วยโลกทัศน์ต่อมนุษย์ โลกทัศน์ต่อธรรมชาติ และโลกทัศน์ต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ ผลการศึกษาพบว่า สำนวนเกี่ยวกับตัวเลขหนึ่งถึงเก้าในภาษารัสเซียสะท้อนโลกทัศน์ต่อมนุษย์มากที่สุด ประกอบขึ้นจากโลกทัศน์ย่อย ๆ หลายประการ อาทิ โลกทัศน์ของบุคคลต่อความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ โลกทัศน์ต่อการใช้ชีวิตของมนุษย์ ในขณะที่สำนวนที่สะท้อนโลกทัศน์ต่อธรรมชาติและโลกทัศน์ต่อสิ่งเหนือธรรมชาติมีจำนวนน้อยลงมาตามลำดับ ผลการศึกษายังแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของตัวเลขต่าง ๆ กับการมองโลกของชาวรัสเซียที่มีการเชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวของตนเอง หลากหลายสำนวนเกี่ยวข้องกับตัวเลขเจ็ดเนื่องจากเลขดังกล่าวถือเป็นเลขแห่งความโชคดี อีกทั้งยังเชื่อมโยงกับคริสต์ศาสนานิกายออร์โธดอกซ์ซึ่งเป็นศาสนาหลักของรัสเซียมาอย่างยาวนาน หลากหลายตัวเลขเชื่อมโยงกับความเป็นจริงของอวัยวะร่างกายมนุษย์ (อาทิ ตัวเลขสองกับจำนวนหู ตัวเลขห้ากับจำนวนนิ้ว) บางตัวเลขเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ของชาวรัสเซีย และบางตัวเลขเชื่อมโยงกับผลงานสร้างสรรค์ของนักเขียนและศิลปิน สะท้อนถึงลักษณะเฉพาะของโลกทัศน์ชาวรัสเซียที่แตกต่างจากชาติอื่น ๆ อย่างไรก็ดีตัวเลขต่าง ๆ ที่ปรากฏในสำนวนมิได้มีความหมายแบบคงที่และสามารถนำมาใช้ได้โดยทั่วไป หากแต่อาจมีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกาลเวลา ระบบความคิด สถานการณ์หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้

คำสำคัญ : โลกทัศน์, ภาษารัสเซีย, สำนวน, ตัวเลขหนึ่งถึงเก้า, วัฒนธรรมรัสเซีย

[1] สาขาวิชารัสเซียและยูเรเชียศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (Department of Russian and Eurasian Studies, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University) E-mail: parit.a@arts.tu.ac.th

Abstract

This research investigates Russian worldviews about 206 idioms related to the numerals one to nine collected from electronic sources and a dictionary of idioms. The study is based on a tripartite framework with three categories: human, natural, and supernatural power. Results were that idioms most frequently reflected worldviews about people, subcategorized as relatives and human life. By contrast, idioms reflecting nature and supernatural powers were less common. Different numerals were related to societal context, such as seven, considered lucky because of its links to Orthodox Christianity. Other numerals are associated with the human body (such as two with ears and five with fingers), Russian history, and creative works by writers and artists. These associations reflect unique characteristics of Russian culture. However, the meanings of numbers in idioms are not fixed and do not necessarily refer to broader usage. They may vary depending on the context, such as time, systems, ideas, situations, or events.

Keywords: Worldview, Russian Language, Idioms, Numerals One to Nine, Russian Culture

บทนำ

สิ่งที่มนุษย์ได้สัมผัส (โดยเฉพาะผ่านการมองเห็น) และรับรู้ความเป็นไปของโลกสามารถนิยามได้ด้วยคำว่า “โลกทัศน์” ซึ่งราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายว่าเป็น “การมองเห็นโลก การรับรู้โลก” (สำนักงานราชบัณฑิต, 2550) สอดคล้องกับทัศนะของสุภาพร คงศิริรัตน์ที่ได้สังเคราะห์ความหมายของโลกทัศน์ว่าเป็น “ทัศนะในการมองโลกและสังคมของบุคคล เป็นภาพของโลกหรือสังคมที่บุคคลรับรู้โดยผ่านกระบวนการและระบบวิธีคิดในการประเมินคุณค่าสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยมีพื้นฐานอันหล่อหลอมมาจากวัฒนธรรมแวดล้อมในสังคมที่บุคคลนั้นเติบโตมาอันได้แก่ ทัศนะ ความคิด ความเชื่อ และค่านิยม” (สุภาพร คงศิริรัตน์, 2553, น.13) การศึกษาทำความเข้าใจโลกทัศน์สามารถพิจารณาได้ในหลายลักษณะ หนึ่งในทิศทางของการศึกษา คือ การใช้สำนวนในภาษาที่ผู้คนในสังคมนั้น ๆ

สำนวนเป็นการใช้คำพูดแบบมีชั้นเชิงในการสื่อความ ไม่มีความตรงไปตรงมาตามคำพูด นั้น ๆ (ขุนวิจิตรมาตรา, 2539) เป็นภาษาที่มีความลึกซึ้ง ซับซ้อนที่ต้องอาศัยการคิดและตีความ (วันเนาว์ ยูเอ็น, 2540) อเล็กซานเดอร์ มาลัตโคฟ (Alexander Molitkov) นักวิชาการชาวรัสเซียเห็นว่า สำนวนประกอบขึ้นจากความหมายทางภาษาและความหมายที่อยู่นอกเหนือภาษา มีลักษณะเป็นความหมายแฝงและเชื่อมโยงกับความหมายแรกเริ่มของคำ สำนวนจึงมีโครงสร้างความหมายที่ซับซ้อนกว่าคำศัพท์ทั่วไป (Yartseva, 2002) ดังนั้นธรรมชาติของสำนวนจึงมีความหมายโดยนัยและมีการใช้คำอุปมาหรืออุปลักษณ์ในการเปรียบเทียบ ทำให้ต้องอาศัยการตีความอีกขั้นหนึ่ง และในขั้นตอนของกระบวนการตีความ สามารถรับรู้ถึงความคิดและวัฒนธรรมของผู้คนได้ งานวิจัยเรื่องนี้เน้นศึกษาสำนวนเกี่ยวกับตัวเลขหนึ่งถึงเก้าที่สะท้อนถึงโลกทัศน์ต่าง ๆ ของชาวรัสเซีย

ตัวเลขเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์มาตั้งแต่อดีต ผู้คนแต่ละท้องถิ่นล้วนให้ความสำคัญกับตัวเลขแตกต่างกัน อันเนื่องมาจากความหลากหลายด้านสภาพแวดล้อมและความคิดความเชื่อ อาทิ ชาวจีนให้ความสำคัญกับตัวเลขเป็นอย่างมากและมีการเชื่อมโยงสิ่งที่เป็นสิริมงคลกับเลขคู่และสิ่งไม่เป็นสิริมงคลกับเลขคี่ (อารีย์ พรหมรอด, 2555, น.110) ส่วนชาวญี่ปุ่นมักนิยมเลขคี่มากกว่า ยกเว้นเลขแปดที่จัดเป็นเลขมงคล เป็นเลขแห่งความสมดุลและความสมบูรณ์ (นภสินธุ์ แผลงศร, 2562: 136) ในขณะที่ชาวรัสเซียยึดถือเลขเจ็ดเป็นเลขของความโชคดี โดยจะพบได้จากการที่เลขข้างต้นถูกนับมาใช้ในหลากหลายบริบท อาทิ การกล่าวถึงทวยเทพทั้งเจ็ดของชาวรัสเซียโบราณในคติชนวิทยา หรือกล่าวถึงเจ็ดอัครทูตสวรรค์ในคริสต์ศาสนานิกายออร์โธดอกซ์ (Russkaya Semerka, 2023) ปฏิเสธไม่ได้ว่าตัวเลขยังคงเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับชนชาติรัสเซียมาตั้งแต่อดีตและสามารถระบุถึงความสำคัญของความคิดความเชื่อผ่านการใช้สำนวนเกี่ยวกับตัวเลขในชีวิตประจำวันของผู้คน

ผู้วิจัยเน้นศึกษาตัวเลขหนึ่งถึงเก้าเป็นหลักเนื่องจากมีสัดส่วนเก้าในสิบสองตัวอักษรด้านตัวเลขกลุ่มแรกที่ปรากฏขึ้นและมีใช้ในภาษารัสเซียโบราณ (Kaverin, 2020) ทำให้สามารถสะท้อนโลกทัศน์ของผู้คนตั้งแต่ยุครัสเซียโบราณได้ อีกทั้งในบรรดาสำนวนเกี่ยวกับตัวเลข เลขกลุ่มดังกล่าวมีปริมาณของสำนวนมากที่สุด สำนวนรัสเซียเกี่ยวกับตัวเลขมีลักษณะที่แตกต่างและโดดเด่นจากสำนวนที่ไม่มีตัวเลขในประเด็นของการทำความเข้าใจระบบความคิดด้านการนับและการคำนวณตัวเลขซึ่งเป็นระบบสัญลักษณ์รูปแบบหนึ่งที่ใกล้ชิดกับมนุษย์มาตั้งแต่อดีต มนุษย์ชาติต่าง ๆ รวมถึงชาวรัสเซียมีสำนึกเรื่องจำนวนทั้งสิ้น แต่ผู้คนในแต่ละวัฒนธรรมล้วนมีการตีความ กำหนดความหมาย และเชื่อมโยงจำนวนต่าง ๆ กับปรากฏการณ์รอบตัวในทิศทางที่แตกต่างกัน เนื่องด้วยปัจจัยด้านค่านิยม สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่แต่ละสังคมได้สัมผัส ความเชื่อทางศาสนา และอื่น ๆ การศึกษาสำนวนรัสเซียด้านตัวเลขจึงเป็นกรณีศึกษาเฉพาะของการทำความเข้าใจโลกทัศน์ชาวรัสเซียด้านการนับและคำนวณที่ผู้คนชาวรัสเซียในอดีตให้ความสำคัญ อีกทั้งการศึกษาในประเด็นดังกล่าวสามารถนำมาต่อยอดในการพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือในมิติทางการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมระดับทวิภาคี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรอบของการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของทั้งสองชนชาติ ยกตัวอย่างเช่น การพิจารณาถึงข้อควรระวังในการหลีกเลี่ยงการเตรียมดอกไม้เลขคู่ให้กับบุคคลสำคัญตามความเชื่อของวัฒนธรรมชาวรัสเซีย การคำนึงถึงตัวเลขและสำนวนที่สำคัญที่สื่อความหมายในทางศาสนาเพื่อสร้างความประทับใจให้กับตัวแทนชาวรัสเซียทั้งในส่วนของภาครัฐหรือเอกชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาโลกทัศน์ของคนรัสเซียที่ปรากฏในสำนวนเกี่ยวข้องตัวเลขหนึ่งถึงเก้าในภาษารัสเซีย

แนวคิดเกี่ยวกับโลกทัศน์

โลกทัศน์เป็นคำที่ได้รับการนิยามในหลากหลายทัศนะ โดยพบความสอดคล้องในการให้ความหมายจากหลายแหล่งข้อมูล กล่าวคือ ตามการนิยามของพจนานุกรมภาษาอังกฤษ โลกทัศน์เชื่อมโยงกับวิถีที่มนุษย์มองและเข้าใจโลก

ของตนผ่านประเด็นต่าง ๆ (COBUILD Advanced English Dictionary, 2022) วิถีที่มนุษย์คิดเกี่ยวกับโลก (The Britannica Dictionary, 2022) ตลอดจนความคิดรวบยอดและความเข้าใจเกี่ยวกับโลก (Merriam-Webster, 2022) มุมมองดังกล่าวคล้ายคลึงกับนิยามความหมายของโลกทัศน์ในแหล่งข้อมูลพจนานุกรมของรัสเซียที่หมายถึง มุมมองในแบบต่าง ๆ ของผู้คนที่มีต่อสภาพแวดล้อม ชีวิต และโลก ตลอดจนการดำรงอยู่ (Explanatory dictionary of the Russian language of Ushakov, 2012) หรือมุมมองต่าง ๆ ที่มีต่อธรรมชาติและสังคม (Online Explanatory Dictionary of the Russian language of Ozhegov, 2008) อีกทั้งความหมายที่พบในพจนานุกรมไทยผ่านราชบัณฑิตยสถานก็ได้นิยามว่าเป็นการมองเห็นโลก หรือการรับรู้โลก (สำนักงานราชบัณฑิต, 2550) จากนิยามต่าง ๆ ข้างต้นสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ซึ่งเป็นผู้กำหนดความคิดความเข้าใจกับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รอบตัวมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติ ผู้คนแวดล้อม หรือสิ่งต่าง ๆ ในโลก

ตามมุมมองของเกศินี จุฑาวิจิตร การกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมอยู่บนพื้นฐานของ 2 มิติหลัก ได้แก่ “กรอบความคิดเรื่องเวลาและพื้นที่ (orientation in time and space) และ การจำแนกประเภทของคน (classification of people)” (เกศินี จุฑาวิจิตร, 2550, น.54) โดยมิติที่หนึ่งเป็นส่วนประกอบพื้นฐานของทุกโลกทัศน์ในความคิดและความรู้สึกของมนุษย์ เป็นการรับรู้ถึงตำแหน่งของมนุษย์ในจักรวาลที่มีความหมายครอบคลุมถึงรูปทรง ความสูงต่ำของพื้นผิว และการเคลื่อนไหว ในขณะที่มิติที่สอง กล่าวถึงการจำแนกสรรพสิ่งหรือการแบ่งประเภทต่าง ๆ ของมนุษย์ที่ส่งผลต่อแนวคิด “พวกเรา” กับ “พวกเขา” จากความเหมือนและใกล้ชิดตน ไปสู่ความห่างไกลความแตกต่างจากพวกของตน (เกศินี จุฑาวิจิตร, 2550, น.54) ปฏิเสธไม่ได้ว่าโลกทัศน์ตามมุมมองในมิติที่สองทำให้เกิดการรับรู้ความแตกต่างของสังคมหนึ่งกับอีกสังคมหนึ่ง รวมถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่มีการให้ความสำคัญต่อระบบคุณค่าและความหมายในด้านต่าง ๆ

ในประเด็นด้านการศึกษาโลกทัศน์ผ่านมิติกรอบความคิดเรื่องเวลาและพื้นที่ตลอดจนการจำแนกประเภทของมนุษย์นั้น ไม่สามารถกระทำได้โดยตรงเนื่องจากมิติทั้งสองมีความเป็นนามธรรม อย่างไรก็ดีเราทำการศึกษามิติดังกล่าวได้โดยการพิจารณาจาก “วิธีคิด” (way of thinking) และ “คุณค่า” (values) โดยวิธีคิดจะทำให้มนุษย์สามารถ “จัดระบบความรู้ ความเชื่อ และความจริงทุกรูปแบบได้” แม้ว่าในบางครั้งความรู้อาจสามารถจัดระบบวิธีคิดของปัจเจกบุคคลได้เช่นกัน ในขณะที่คุณค่าจะใช้ใน “การกำหนดมุมมอง การรับรู้ และการตีความปรากฏการณ์นั้น ๆ” (เกศินี จุฑาวิจิตร, 2550, น.60) โดยพิจารณาถึงความปรารถนา การจำแนกสิ่งที่ดีออกจากสิ่งที่ไม่ดี ทัศนะด้านวิธีคิดและคุณค่าดังกล่าวสอดคล้องกับมุมมองการนิยามโลกทัศน์ของสุภาพร คงศิริรัตน์ว่าบุคคลนั้น ๆ สามารถรับรู้ภาพของโลกได้ “ผ่านกระบวนการและระบบวิธีคิดในการประเมินคุณค่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยมีพื้นฐานอันหล่อหลอมมาจากวัฒนธรรมแวดล้อมในสังคมที่บุคคลนั้นเติบโตมา” (สุภาพร คงศิริรัตน์, 2553, น.13) จึงอาจกล่าวได้ว่ามุมมองการรับรู้โลกของมนุษย์โดยธรรมชาติเป็นแบบอัตวิสัย (subjectivity) และภววิสัย (objectivity) ซึ่งผู้คนในสังคมกลุ่มหนึ่งจะมีความแตกต่างในการรับรู้เรื่องราวนั้น ๆ ต่างไปจากผู้คนในอีกกลุ่มหนึ่ง กรอบความคิดเรื่องเวลาและพื้นที่ตลอดจนการจำแนกประเภทของมนุษย์ที่ศึกษาผ่าน “วิธีคิด” และ “คุณค่า” ข้างต้น สามารถระบุถึงความสัมพันธ์ได้ทุกรูปแบบทั้งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์

กับสิ่งเหนือธรรมชาติ (เกศินี จุฑาวิจิตร, 2550, น.58) โดยรูปแบบความสัมพันธ์ต่าง ๆ ทั้งสามมิตินั้น ผู้วิจัยจะนำมาเป็นกรอบแนวคิดเพื่อการศึกษาโลกทัศน์ของชาวรัสเซียผ่านการใช้สำนวนรัสเซียเกี่ยวกับตัวเลขหนึ่งถึงเก้าในลำดับถัดไป

ทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยเกี่ยวกับโลกทัศน์ผ่านภาษิตหรือสำนวน

ในแวดวงวิชาการไทย การศึกษาโลกทัศน์ผ่านภาษาโดยเฉพาะการศึกษาผ่านสุภาษิตสามารถพบได้ในงานวิจัยโลกทัศน์ของผู้คนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อาทิ การศึกษา “โลกทัศน์ของคนพม่าผ่านภาษิต” (ศิริพัชร์ ฌานเชาว์วรรธน์ และ Thein, 2557) ซึ่งพิจารณาจากการรวบรวมจากเอกสารสุภาษิตและแบบสอบถามเพื่อทำความเข้าใจโลกทัศน์และวิถีชีวิตของชาวพม่า ผลการศึกษาแบ่งโลกทัศน์ในการศึกษาเป็นสามประเด็นหลัก ได้แก่ โลกทัศน์เกี่ยวกับมนุษย์ (อาทิ โลกทัศน์เกี่ยวกับการดำรงชีวิต บุคคลตามสภาพวัย การศึกษา ความรู้ และสติปัญญา) โลกทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติ (โลกทัศน์เกี่ยวกับพืช สัตว์ สภาพภูมิอากาศ) โลกทัศน์เกี่ยวกับศาสนาและสิ่งเหนือธรรมชาติ ในขณะที่การศึกษา “โลกทัศน์ของคนอินโดนีเซียจากภาษิต” (ศิริพร มณีชูเกตุ, 2559) ผ่านพจนานุกรมสุภาษิตอินโดนีเซียได้แบ่งประเด็นโลกทัศน์หลัก ๆ ออกเป็น 3 โลกทัศน์เช่นกัน ได้แก่ โลกทัศน์ต่อมนุษย์ โลกทัศน์ต่อธรรมชาติ โลกทัศน์ต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยผลการศึกษาพบโลกทัศน์ต่อมนุษย์มากที่สุด โดยมีโลกทัศน์ที่มีความโดดเด่นได้แก่ โลกทัศน์ที่มีต่อชาวดัตช์ซึ่งเป็นมุมมองเชิงลบจากการเข้ามาเอาเปรียบผู้คนในท้องถิ่น (อาทิภาษิต “ดั่งดัตช์ขอที่ดิน” ที่หมายถึงคนโลภมาก) และโลกทัศน์ที่มีต่อศาสนาอิสลามเนื่องจากวิถีชีวิตของผู้คน ครอบคลุมถึงบทบาทการศึกษา เนื่องจากศาสนาเข้าไปมีบทบาทของผู้คนตั้งแต่ในวัยเยาว์ (อาทิ “อ่านอาลีฟ” หมายถึง คนที่เริ่มเรียนจากระดับพื้นฐาน) การพิจารณาประเภทหลักของโลกทัศน์ข้างต้นสามารถนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดของการวิเคราะห์โลกทัศน์ของชาวรัสเซียผ่านสำนวนเกี่ยวกับตัวเลขหนึ่งถึงเก้าได้ เนื่องจากมุมมองการรับรู้และการมีปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ต่อมนุษย์ ต่อธรรมชาติ และต่อสิ่งเหนือธรรมชาติสามารถปรากฏได้ในหลากหลายวัฒนธรรม

ในการศึกษา “ภาษิตเขมร: วิถีชีวิตและโลกทัศน์ของชาวเขมร” (อุบล เทศทอง, 2548) เน้นศึกษาที่มาและเนื้อหาของภาษิต และยังรวมถึงโลกทัศน์ของคนเขมรที่สะท้อนผ่านภาษิต ในประเด็นการศึกษาโลกทัศน์พบการแบ่งประเด็นศึกษาได้แก่ โลกทัศน์ที่เกี่ยวกับคนในฐานะปัจเจกชน โลกทัศน์ของมนุษย์ที่มีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น โลกทัศน์ที่มีต่อธรรมชาติ โลกทัศน์ที่มีต่อศาสนาและความเชื่อ อาจกล่าวได้ว่าสองโลกทัศน์แรกของงานวิจัยดังกล่าวมีการจัดกลุ่มศึกษาแยกโลกทัศน์เกี่ยวกับมนุษย์ออกจากกันทำให้เป็นจุดที่แตกต่างจากงานวิจัยของ ศิริพัชร์ ฌานเชาว์วรรธน์ มิ่ง ตันดา เตง (Myint Thanda Thein) และศิริพร มณีชูเกตุ ดังที่กล่าวก่อนหน้านี้ อย่างไรก็ดีผลการศึกษาจากโลกทัศน์ที่มีต่อธรรมชาติและศาสนาของงานวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยสองงานก่อนหน้านี้ในแง่การกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีธรรมชาติ และบทบาทศาสนาและความเชื่อที่มีอิทธิพลต่อความคิดของผู้คนในชาติต่าง ๆ

ในแวดวงวิชาการรัสเซีย การพิจารณาสำนวนในฐานะเครื่องมือที่สะท้อนโลกทัศน์ต่าง ๆ ที่ครอบคลุมความคิด ค่านิยม ความเชื่อของผู้คนในสังคมวัฒนธรรมนั้น ๆ สามารถศึกษาผ่านศาสตร์ด้านความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและวัฒนธรรมซึ่งจัดเป็นกระบวนทัศน์ที่เน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลางในการศึกษาทางภาษาศาสตร์ (แนวคิดที่มนุษย์เป็นผู้สร้างภาษา) โดยจะพบในงานศึกษา “ลักษณะจำเพาะของวัฒนธรรมชาติพันธุ์จากสำนวนที่เกี่ยวกับรูปลักษณ์ของคนในภาษาบูร์ยัต ภาษาจีน และภาษารัสเซีย” (Dashibalova, 2009) โดยผลการศึกษาพบมุมมองในการมองโลกที่มีต่อประเด็นด้านรูปลักษณ์ภายนอก อายุ ความมีสุขภาพดี ในแต่ละภาษาที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการประเมินคุณค่าที่ต่างกัน จากการศึกษาภาพสะท้อนโลกทางภาษาในสำนวนรัสเซียที่เกี่ยวกับรูปลักษณ์ของสัตว์ (Lin, 2019) ผลการศึกษาพบภาพสะท้อนของสัตว์ในวัฒนธรรมทางศาสนา ภาพสะท้อนด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ภาพสะท้อนลักษณะทางความคิด ภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับสี

จากการพิจารณาการศึกษาโลกทัศน์ผ่านสำนวนทั้งงานวิชาการหรืองานวิจัยภาษาไทยและภาษารัสเซียล้วนสะท้อนการรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของผู้คนในสังคมหนึ่ง ๆ ที่มีต่อสภาพแวดล้อมที่ตนประสบทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ที่มีต่อมนุษย์ มนุษย์ต่อธรรมชาติ และต่อศาสนาหรือสิ่งเหนือธรรมชาติได้ รูปแบบความสัมพันธ์ของโลกทัศน์ดังกล่าวจะนำมาใช้เป็นกรอบในการศึกษาโลกทัศน์ของคนรัสเซียที่สะท้อนผ่านสำนวนเกี่ยวกับตัวเลขหนึ่งถึงเก้าในงานวิจัยฉบับนี้

งานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาภาษาผ่านสำนวนเกี่ยวกับตัวเลข

ในแวดวงวิชาการไทย การศึกษาสำนวนเกี่ยวกับตัวเลขพบในกลุ่มภาษาตะวันออกเป็นหลัก กล่าวคือภาษาจีนและภาษาญี่ปุ่น ในกรณีของภาษาจีน สำนวนเกี่ยวกับตัวเลขมีการศึกษาในด้านความหมายแฝง อาทิ การศึกษาความหมายแฝงของเลขหนึ่งโดยพิจารณาการวางตำแหน่งตัวเลขประเภท 4 อักษรในพจนานุกรมสำนวนจีนชินหัว รวมทั้งสิ้น 398 สำนวน ผลการศึกษาพบว่า สำนวนแฝงนัยถึงความยิ่งใหญ่และเอกลักษณ์ของชนชาติจีนหลายประการ อาทิ ความเข้มแข็ง การยกย่องผู้กล้าหาญ ศิลปวัฒนธรรม การปกครอง ประวัติศาสตร์ เป็นต้น (สรรพสิริ ส่งสุขรุจิโรจน์และชญาพร ตั้งวันเจริญ, 2565) ประเด็นวิเคราะห์ดังกล่าวใกล้เคียงกับงานวิจัยของอารีย์ พรหมรอด (2555) ซึ่งศึกษาความหมายแฝงด้านภาษาของตัวเลขหนึ่งในภาษาจีนผ่านพจนานุกรมจีนสามแหล่งในช่วงปี ค.ศ. 2001-2006 โดยมีจำนวนคำทั้งสิ้น 146 คำ และสำนวน 1,479 สำนวน ผลการศึกษาพบการสื่อความหมายหลากหลายลักษณะ อาทิ “ทุกสิ่งทุกอย่าง” “เต็ม ตลอด ทั่ว” “เหมือนกัน อย่างเดียวกัน ด้วยกัน พร้อมกัน” “มุ่งอยู่ที่เดียว มุ่งอยู่จุดเดียว มุ่งเฉพาะ มุ่งมั่น” นอกจากนี้พบการศึกษาความหมายของสำนวนสุภาษิตจีน 4 พยางค์ และการจัดหมวดวิเคราะห์อิทธิพลของสำนวนสุภาษิตที่ปรากฏตัวเลขจีนหนึ่งหนึ่งเก้าจากพจนานุกรมจีน มีการใช้ทฤษฎีแบ่งคำศัพท์ทางภาษาและทฤษฎีภาษาศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง พบความหมายใน 6 หมวดวัฒนธรรม อาทิ วัฒนธรรมทางธรรมชาติ วัฒนธรรมทางวัตถุ วัฒนธรรมทางจิตวิทยา วัฒนธรรมทางพฤติกรรม (จิราพร ปาสาจะ, 2565)

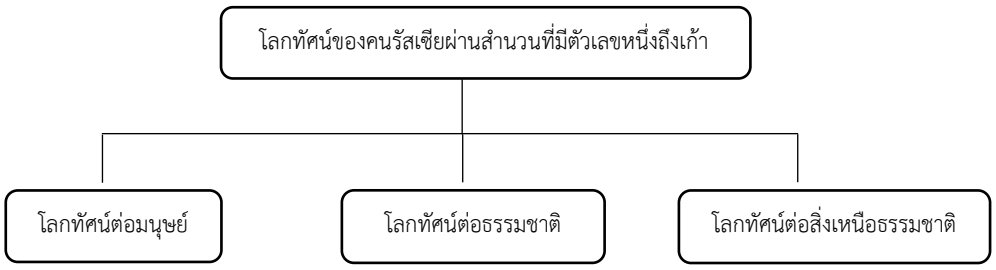
ในการศึกษาสำนวนเกี่ยวกับตัวเลขในแวดวงวิชาการรัสเซีย พบแนวทางการวิเคราะห์ในหลากหลายภาษา ได้แก่ การเปรียบเทียบสำนวนตัวเลขในภาษารัสเซีย อาเซอร์ไบจาน และอังกฤษตั้งแต่เลขหนึ่งถึงสิบตลอดจนเลขหนึ่งร้อย ผลการศึกษาพบลักษณะเฉพาะของสำนวนในแต่ละภาษาอาทิ จำนวนของสำนวนเลขหนึ่งในภาษารัสเซียและ

อาเซอร์ไบจานมากกว่าภาษาอังกฤษ ภาษาอาเซอร์ไบจานมีการเชื่อมตัวเลขกับอวัยวะในร่างกายจำนวนมากในสำนวน บางตัวเลขไม่ปรากฏในสำนวนอังกฤษ อาทิ เลขสาม ในบรรดาทั้งสามภาษาตัวเลขหนึ่งถึงสองมีปริมาณสำนวนมากที่สุด (Guseinova, 2011) การศึกษาคำศัพท์ที่มีหลากหลายความหมายในสำนวนตัวเลขหนึ่งในภาษาเยอรมัน อังกฤษ และยูเครน ผลการศึกษาพบหน่วยความหมายของเลขหนึ่งหลายประการ อาทิ สิ่งที่อยู่ลำพัง ที่สุด เป็นหนึ่งเดียวกันตลอดเวลา ทั้งนี้เลขหนึ่งที่ปรากฏในสำนวนทั้งสามภาษาสามารถสื่อถึงบุคคลทั้งในแง่บวกและแง่ลบ ในภาษาอังกฤษและเยอรมันเลขหนึ่งแสดงถึงคุณลักษณะแบบพิเศษในระบบสังคม ในขณะที่สำนวนภาษายูเครนเลขหนึ่งกล่าวถึงความเป็นปัจเจกบุคคลที่แตกต่างจากบุคคลอื่นและความอ้างว้างเดียวดาย (Barkar and Chernega, 2020) การศึกษาสำนวนเกี่ยวกับตัวเลขห้า เจ็ด และสิบที่เกี่ยวข้องกับศาสนาในภาษาจีนและรัสเซีย ผลการศึกษาพบลักษณะเฉพาะของตัวเลขต่าง ๆ ในภาษารัสเซียที่มีความหมายแฝงถึงการจบสิ้น ความสมบูรณ์ในขณะนี้สำนวนในภาษาจีนเชื่อมโยงกับคำสอนของลัทธิเต๋ามากกว่าขงจื๊อและพุทธศาสนา สะท้อนให้เห็นความต่างทางวัฒนธรรมของทั้งสองภาษา (Din, 2023) ส่วนการศึกษาสำนวนและภาษิตเกี่ยวกับตัวเลขในภาษารูซีนในฐานะภาษาที่มีการถ่ายโอนวัฒนธรรมจากภาษาตระกูลสลาฟ สำนวนข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อของผู้คนในท้องถิ่นและความเชื่อทางคริสต์ศาสนา ตัวเลขหนึ่งเป็นตัวเลขที่ปรากฏในสำนวนมากที่สุดสอดคล้องกับภาษาตระกูลสลาฟอื่น กล่าวคือ ภาษารัสเซียและยูเครนรองลงมาเป็นตัวเลขสองและสาม ส่วนตัวเลขอื่น ๆ มีจำนวนที่ลดหลั่นไป (Bredis, Lomakina and Mokienko, 2020)

จากการศึกษางานวิจัยด้านสำนวนเกี่ยวกับตัวเลขทั้งในฐานข้อมูลภาษารัสเซียและภาษาไทยยังไม่พบงานวิจัยในการศึกษาโลกทัศน์ในภาษารัสเซีย การศึกษาดังกล่าวจะสามารถสร้างความเข้าใจและการรับรู้วัฒนธรรมทางความคิดของชาวรัสเซียสำหรับคนไทยได้ อีกทั้งงานวิจัยดังกล่าวยังสามารถใช้เป็นกรณีในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและวัฒนธรรม ตลอดจนการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมได้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาโลกทัศน์ของคนรัสเซียผ่านสำนวนเกี่ยวกับตัวเลขหนึ่งถึงเก้า ผู้วิจัยศึกษาผ่านกรอบแนวคิดในการวิจัยดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1: กรอบแนวคิดโลกทัศน์คนรัสเซียผ่านสำนวนตัวเลขหนึ่งถึงสิบ

ที่มา: ผู้วิจัย, 2567

วิธีการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโลกทัศน์และสำนวนเกี่ยวกับตัวเลขหนึ่งถึงเก้าในฐานข้อมูลภาษาไทยและภาษารัสเซีย

2. เก็บรวบรวมสำนวนต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับตัวเลขหนึ่งถึงเก้าจากแหล่งข้อมูล 4 แหล่ง ประกอบไปด้วย 1. พจนานุกรมสำนวนภาษารัสเซีย หรือ **Фразеологический словарь русского литературного языка** (Fedorov, 2008) ซึ่งถือเป็นหนึ่งในแหล่งข้อมูลพจนานุกรมด้านสำนวนที่สมบูรณ์ที่สุด ประกอบไปด้วยสำนวนประมาณ 13,000 คำ 2. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ **Познавательно-развлекательный проект "Мадам Жизнь"** (Madam Jizn, 2012) 3. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในชื่อ **Буридо** (Burido, 2013) เป็นแหล่งการเรียนรู้ภาษารัสเซียในด้านต่าง ๆ อาทิ สำนวน สุภาษิต คำคม 4. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในชื่อ **Хобобо** (Hobobo, 2024) เป็นแหล่งการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนในด้านนิทานทั้งบทอ่านและนิทานเสียง บทเพลง บทกวี รวมถึงสำนวนสุภาษิต ผู้วิจัยได้คัดเลือกเฉพาะแหล่งข้อมูลที่ปรากฏคำแสดงถึงตัวเลขตั้งแต่เลข 1 (หนึ่ง) ถึงเลข 9 (เก้า) รวมทั้งสิ้น 206 สำนวน โดยตัวเลขสามารถอยู่ในรูปของตัวเลขจำนวนนับ (Cardinal Number) ซึ่งประกอบไปด้วย **один** (หนึ่ง) **два** (สอง) **три** (สาม) **четыре** (สี่) **пять** (ห้า) **шесть** (หก) **семь** (เจ็ด) **восемь** (แปด) **девять** (เก้า) และตัวเลขลำดับที่ (Ordinal Number) ประกอบไปด้วย **первый** (ที่หนึ่ง) **второй** (ที่สอง) **третий** (ที่สาม) **четвёртый** (ที่สี่) **пятый** (ที่ห้า) **шестой** (ที่หก) **седьмой** (ที่เจ็ด) **восьмой** (ที่แปด) **девятый** (ที่เก้า) สาเหตุของการคัดเลือกตัวเลขในกลุ่มหนึ่งถึงเก้าเนื่องจากสำนวนกลุ่มดังกล่าวในบรรดา 4 แหล่งข้อมูลหลักสามารถพบได้มากที่สุด อีกทั้งกลุ่มของตัวเลขที่ศึกษายังจัดเป็นคำในตัวเลขกลุ่มแรกที่มีการใช้ในภาษารัสเซียโบราณ ทำให้สามารถสะท้อนและมุมมองหรือโลกทัศน์ของผู้คนชาวรัสเซียที่มีความหลากหลายตั้งแต่อดีตได้

3. ปริวรรตสำนวนจากภาษารัสเซียให้เป็นภาษาไทย จากนั้นศึกษาเนื้อหาและความหมายของแต่ละสำนวน

4. วิเคราะห์โลกทัศน์ตลอดจนวิถีชีวิตของชาวรัสเซียตามกรอบแนวคิดโลกทัศน์ซึ่งได้แบ่งขอบเขตการศึกษาเป็นสามส่วน ประกอบไปด้วย โลกทัศน์ต่อมนุษย์ โลกทัศน์ต่อธรรมชาติ และโลกทัศน์ต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ

5. นำเสนอโลกทัศน์ของคนรัสเซียด้วยสามองค์ประกอบหลัก คือ โลกทัศน์ต่อมนุษย์ โลกทัศน์ต่อธรรมชาติ และโลกทัศน์ต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ

6. สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษา

จากการศึกษาสำนวนเกี่ยวกับตัวเลขหนึ่งถึงเก้าในภาษารัสเซีย 206 สำนวน พบการนำเสนอโลกทัศน์ของคนรัสเซียที่มีต่อมนุษย์ 134 สำนวน โลกทัศน์ของคนรัสเซียที่มีต่อธรรมชาติ 51 สำนวน และโลกทัศน์ของคนรัสเซียที่มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ 21 สำนวน สามารถแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ตามกรอบแนวคิดของการวิจัยดังต่อไปนี้

โลกทัศน์ต่อมนุษย์

1. โลกทัศน์ของบุคคลต่อความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ

โลกทัศน์ของความสัมพันธ์เชิงเครือญาติสัมพันธ์กับเลขหนึ่งในภาษารัสเซียหมายถึงการอยู่ร่วมกันเป็นหนึ่งเดียวและใกล้ชิดสนิทสนมกันตามที่พบในสำนวน **Жить одним домом** ‘อาศัยในบ้านเดียวกัน’ หรือ **Под одной крышей** ‘ภายใต้หลังคาหนึ่งเดียวกัน’ ในความหมาย “อาศัยอยู่ด้วยกัน” หรือ “บริหารกิจการภายในบ้านด้วยกัน” (Burido, 2013) นอกจากนี้ในโลกทัศน์ที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงเครือญาติยังพบการใช้เลขเจ็ดซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความสมบูรณ์ ความหลากหลาย จากสำนวน **Не семеро по лавкам** ‘ไม่มีม้านั่งเจ็ดตัว’ ที่หมายถึงครอบครัวที่มีลูกไม่มาก (Fedorov, 2008) ที่มาของสำนวนบอกเล่าเรื่องราววิถีชีวิตของชาวรัสเซียโดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบทที่มักจะมีม้านั่งให้กับลูก ๆ แต่ละคนของตนได้พักผ่อน อย่างไรก็ดีบ่อยครั้งพบว่าผู้คนในชนบทมักมีลูกหลายคนและไม่มีกำลังทรัพย์พอที่จะจัดหาม้านั่งให้กับลูก ๆ ทุกคน ทำให้ลูกบางคนต้องไปนอนพักผ่อนในมุมอื่น ๆ เช่น บริเวณเตาผิงไฟ (The world of phraseological units, 2016B) และในหลายกรณีการมีม้านั่งจำนวนน้อยยังเป็นสัญลักษณ์ที่หมายถึงการมีลูกไม่มาก เนื่องจากไม่มีความจำเป็นต้องจัดหาม้านั่งเข้าที่บ้านจำนวนมาก

นอกจากนี้ชาวรัสเซียมองเลขเจ็ดและเลขแปดในความหมายของความเหินห่าง ระยะทางของความสัมพันธ์ที่ไม่ใกล้ชิดหรือสนิมสนมกัน อาทิ สำนวน **Седьмая вода на киселе** ‘น้ำชั้นที่เจ็ดในเครื่องดื่มคีเซล’ หมายถึงญาติที่ห่างมาก ๆ (Hobobo, 2024) ที่มาของสำนวนดังกล่าวคือคีเซล จัดเป็นอาหารหรือเครื่องดื่มแบบดั้งเดิมที่ปรุงจากแป้งหรือธัญพืชและมีความข้นเหมือนกับเจลลี่ เมื่อเก็บอาหารนี้ไว้ชักระยะหนึ่งชั้นที่อยู่ด้านบนของเครื่องดื่มชนิดดังกล่าวจะมีลักษณะเป็นน้ำใส ๆ สภาพของความข้นจะลดลงและจะไม่คงรสชาติของคีเซลไว้ได้ (Historian's Corner, 2021) เลขเจ็ดในบริบทดังกล่าวจึงเป็นสัญลักษณ์ของความห่างเหิน ความสัมพันธ์ที่ไม่ใกล้ชิด ขาดความรู้สึกรักหรือผูกพันกัน ความหมายดังกล่าวยังถูกนำมาใช้กับเลขแปดด้วยเช่นกันในสำนวน **На восьмой воде** ‘บนน้ำชั้นที่แปด (ในเครื่องดื่มคีเซล)’ ที่หมายถึงญาติห่าง ๆ (Burido, 2013)

2. โลกทัศน์ต่อการใช้ชีวิตของมนุษย์

สำนวนเกี่ยวกับตัวเลขที่กล่าวบทบาทของการทำงานได้แก่ **Пролить семь потов** ‘หยาดเหงื่อทั้งเจ็ดหลั่งไหล’ หมายถึง ทำงานอย่างหนัก (Burido, 2013) สำนวน **Семь потов сойдёт** ‘บรรดาเหงื่อทั้งเจ็ดไหลออก’ ที่กล่าวถึงความพยายามในการใช้แรงกายอย่างมากในการทำงาน และสำนวน **До седьмого пота** ‘จนถึงเหงื่อหยดที่เจ็ด’ หมายถึง จนหมดแรงในการทำงาน (Fedorov, 2008) เป็นที่สังเกตว่าสำนวนเกี่ยวกับการทำงานทั้งหมดมีความเชื่อมโยงกับเจ็ดซึ่งจัดเป็นสัญลักษณ์ของความพยายาม ความมุ่งมานะเพื่อความสำเร็จ สามารถพิจารณาได้ว่าการทำงานหนักแม้ว่าจะทำให้ร่างกายอ่อนเพลียหรือเกิดความเหน็ดเหนื่อยแต่ก็สามารถนำมาสู่ผลดีหลายประการ ทั้งการบรรลุคุณค่าทางจิตใจในชีวิตของผู้คนที่เห็นความสำคัญและคุณค่าของการทำงาน และ การบรรลุเป้าหมายหรือความสำเร็จอื่น ๆ ตามที่ปรารถนาได้ อีกทั้งเลขเจ็ดยังได้รับการยึดถือจากชาวรัสเซียตั้งแต่อดีตว่าเป็นเลขของความโชคดี ความสมบูรณ์ หรือความศักดิ์สิทธิ์ สืบเนื่องจากความเชื่อทางคริสต์ศาสนา อาทิ การกล่าวถึงคุณธรรมและบาป

ทั้งเจ็ด ศาสดาพยากรณ์ทั้งเจ็ด (Russkaya Semerka, 2023) หรือความเชื่อในเรื่องพระเจ้าสร้างโลกเป็นจำนวนหกวันและวันที่เจ็ดเป็นวันแห่งการพักผ่อนซึ่งได้กลายมาเป็นสัญลักษณ์ของการสร้างโลกของพระองค์โดยสมบูรณ์

ในโลกทัศน์ของการพักผ่อนช่วงเวลาว่าง สำนวนกล่าวถึงกิจกรรมที่ชาวรัสเซียเลือกทำ อาทิการเล่นกีฬาตามที่ปรากฏในสำนวน **Игра в одни ворота** ‘เล่นเพียงหนึ่งประตู’ หมายถึง กีฬาที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมีความสามารถในการแข่งขันมากกว่าฝ่ายตรงข้ามเป็นอย่างมาก (Hobobo, 2024) ประตูในบริบทดังกล่าวเป็นหนึ่งในองค์ประกอบของเกมส์กีฬาประเภทฟุตบอล การมีประตูโกว์ฟุลบอลเพียงอันเดียวหรือเพียงแค่ฝ่ายเดียวจากบรรดาผู้เข้าแข่งขันทั้งสองทีมเป็นสัญลักษณ์ของความไม่เท่าเทียม ฝ่ายผู้เล่นที่มีประตูโกว์สามารถโดนยิงประตูได้เพียงฝ่ายเดียว นอกจากนี้โลกทัศน์กิจกรรมการพักผ่อนยังครอบคลุมถึงการเล่นดนตรีในสำนวน **Играть вторую скрипку** ‘เล่นไวโอลีนประเภทที่สอง’ หมายถึง การไม่ได้รับตำแหน่งการทำงานหลัก การอยู่ในสถานะที่เป็นรองในการทำสิ่งใด ๆ (Burido, 2013) ไวโอลินในฐานะเครื่องดนตรีสากลที่มีจุดเริ่มต้นในทวีปยุโรปเป็นหนึ่งในเครื่องดนตรีที่ชาวรัสเซียให้ความสนใจ และการนำเสนอเลขสองในบริบทนี้เป็นการกล่าวถึงการเป็นรองจากลำดับที่หนึ่ง

3. โลกทัศน์ต่ออวัยวะในร่างกายของมนุษย์

ตัวเลขต่าง ๆ ในภาษารัสเซียได้รับการกล่าวถึงในสำนวนเกี่ยวกับอวัยวะในร่างกายสะท้อนวิธีการมองโลกที่หลากหลาย เลขหนึ่งกล่าวถึงอำนาจหนึ่งเดียวในบริบทของการมองโลกของชาวรัสเซีย โดยเฉพาะเมื่อเทียบเคียงกับ**มือ**ในฐานะอวัยวะในร่างกาย สามารถพบได้ในสำนวน **В одни руки** ‘ในมือคู่หนึ่ง’ หมายถึง อยู่ภายใต้อำนาจขององค์กร ๆ หนึ่งหรืออำนาจของบุคคลคนหนึ่ง (Fedorov, 2008) ตัวเลขหนึ่งในบริบทดังกล่าวจึงมีลักษณะของการผูกขาด การมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น ๆ นอกจากนี้เลขหนึ่งและเลขสองยังแสดงถึงจำนวนของบุคคล โดยมีมือเป็นสัญลักษณ์ของผู้ส่งสาร จากสำนวน **Из первых рук** ‘จากมือคนแรก’ หมายถึง ได้รับรู้ข้อมูลโดยตรงโดยไม่ต้องผ่านคนกลาง ในขณะที่สำนวน **Из вторых рук** ‘จากมือคนที่สอง’ หมายถึง ได้รับรู้ข้อมูลผ่านคนกลาง ไม่ได้รับมาโดยตรง (Burido, 2013) จำนวนตัวเลขที่เพิ่มจากเลขหนึ่งจึงหมายถึงการมีบุคคลอื่นที่เพิ่มขึ้นในกระบวนการส่งสาร อีกทั้งตัวเลขซึ่งถูกนิยามในฐานะตัวแทนของบุคคลยังเชื่อมโยงกับอวัยวะประเภทมือ เพื่อระบุถึงคุณภาพของสินค้าในโลกทัศน์ของชาวรัสเซีย จากสำนวน **Второй и третьей руки** ‘ของมือที่สองและสาม’ หมายถึง สิ่งที่มีคุณภาพในระดับปานกลาง ไม่ค่อยมีความสำคัญ (Fedorov, 2008) สื่อความถึงการค้าขายสินค้าที่ผ่านการใช้งานมาแล้ว ตัวคุณภาพของสินค้าย่อมลดลงไป ตัวเลขที่มากขึ้นทั้งเลขสองและสามแปรผันตรงกับการลดลงของคุณภาพสินค้า

คนรัสเซียมีโลกทัศน์ต่อ**ตา**ในสองประเด็น กล่าวคือ ตาเป็นอวัยวะที่เชื่อมโยงกับการกระทำและความรู้สึก ในด้านการการกระทำพบในสำนวน **В оба глаза смотреть** ‘ในตาสองข้างจ้องมอง’ หมายถึง ดูบางสิ่งด้วยความรู้สึกสนใจ (Burido, 2013) ตัวเลขสองจึงแทนค่าด้วยตาสองข้างของปัจเจกบุคคลนั้น ๆ ประเด็นที่สองที่โลกทัศน์คนรัสเซียเชื่อมโยงตากับสิ่งที่รับรู้ความรู้สึกต่าง ๆ อาทิ ความรู้สึกเหงา ในสำนวน **Как глаз во лбу один** ‘ราวกับดวงตาข้างหนึ่งอยู่บนหน้าผาก’ หมายถึง อยู่เพียงคนเดียวหรือลำพังโดยสิ้นเชิง (Fedorov, 2008) เลขหนึ่งในมุมมองของชาวรัสเซียจึงหมายถึงความเหงา ความเดียวดาย การแสดงความรู้สึกเห็นใจจากสำนวน **Одна радость в глазу** ‘ความดีใจครั้งหนึ่งในแววตา’ หมายถึง สิ่งเดียวที่ใช้ในการปลอบใจคนใดคนหนึ่ง (Fedorov, 2008) ความรู้สึกอยากรู้อยาก

เห็นในบางสิ่งจากสำนวน Хоть бы одним глазком ‘อย่างน้อยก็ด้วยตาข้างเดียว’ หมายถึง ต้องการรู้หรือดูอะไรบางสิ่งเป็นอย่างมาก (Fedorov, 2008) ความรู้สึกถึงการมีสติในสำนวน Ни в одном глазу ‘ไม่อยู่ในตาข้างเดียว’ หมายถึง ความสามารถคงสติไว้ได้ไม่ว่าจะดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากเท่าไรก็ตาม (Burido, 2013) ตาที่เชื่อมโยงกับความรู้สึกมักปรากฏในบริบทที่มีการใช้เลขหนึ่งควบคู่ ตัวเลขหนึ่งข้างต้นสะท้อนความรู้สึกเหงาเดียวดาย การแสดงความหมายในเชิงสิ่งที่น้อยที่สุดและทรงคุณค่าและควรค่าแก่การรักษาหรือประคองเอาไว้ตามโลกทัศน์ของชาวรัสเซีย

ในโลกทัศน์ของคนรัสเซีย อวัยวะร่างกายบางส่วนสามารถระบุคุณลักษณะความสามารถหรือพฤติกรรมของบุคคลได้ คนรัสเซียมีทัศนะว่าคนที่มี**หน้าผาก**สูงเป็นคนที่มีความฉลาดอัจฉริยะ มีไหวพริบและความรอบรู้ ดังที่พบในสำนวน Семь пядей[2] во лбу ‘บริเวณหน้าผากมีความยาวเจ็ดคืบ’ หมายถึง ฉลาดมาก (Hobobo, 2024) ชาวรัสเซียในอดีตให้ความสำคัญกับหน้าผากในฐานะหนึ่งในจุดที่อยู่สูงสุดของร่างกายมนุษย์ อีกทั้งมีการนำเสนอเลขเจ็ดซึ่งตามความเชื่อของผู้คนไม่ได้เป็นเพียงเลขที่มีความศักดิ์สิทธิ์ แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของความฉลาดอีกด้วย (Books by Lyudmila About Literature, Russian and Beyond, 2021) ในขณะเดียวกันการมีอวัยวะในร่างกายอย่าง**หัว**และ**หู**เหมือนคนทั่วไปเป็นสิ่งที่แสดงถึงคุณลักษณะแบบปกติของคนและสื่อความถึงการไร้ความสามารถ ดังที่พบในสำนวน Голова два уха ‘หนึ่งหัวและสองหู’ หมายถึง คนที่เข้าใจเรื่องต่าง ๆ ได้ยาก ไม่มีความสามารถ ไร้ไหวพริบ (Fedorov, 2008) ตัวเลขหนึ่งและสองข้างต้นเป็นตัวแทนของจำนวนอวัยวะร่างกายตามปกติของมนุษย์

คนรัสเซียเชื่อมโยงความสามารถในการรับรู้และเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างดีกับอวัยวะประเภท**นิ้วมือ**ของตนเอง สามารถสังเกตได้อย่างชัดเจนในสำนวน Как свои пять пальцев ‘เหมือนกับห้านิ้วมือของตัวเอง’ หมายถึง รู้หรือเข้าใจสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นอย่างดี (Hobobo, 2024) และตามมุมมองของคนรัสเซียหูเป็นอวัยวะที่ใช้ในการรับฟังและสามารถแสดงลักษณะของพฤติกรรมแบบใดแบบหนึ่งได้ อาทิ В одно ухо влетает, в другое вылетает ‘เข้ามาในหูข้างหนึ่ง แต่ออกไปอีกข้างหนึ่ง’ หมายถึง คนที่ลืมข้อมูลที่ได้ยินอย่างรวดเร็วจากความไม่จริงจังหรือเหลาะแหละ (Fedorov, 2008) คล้ายคลึงกับสำนวน “เข้าหูซ้ายทะลุหูขวา” ในภาษาไทย นอกจากนี้อวัยวะประเภท**กระดูก**ในทัศนะของคนรัสเซียสามารถเปรียบลักษณะทางกายภาพของบุคคลที่มีความผอมบางได้ตามที่พบในสำนวน Одни кости да кожа ‘กระดูกติดผิวหนัง’ หมายถึง ผอมมาก ดูซีดเซียว (Burido, 2013)

4. โลกทัศน์ต่อการทหารและสงครามความขัดแย้งของมนุษย์

ชาวรัสเซียมีโลกทัศน์ของความขัดแย้ง มุมมองในเชิงลบ หรือสถานการณ์ที่เต็มไปด้วยความยากลำบากกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ในยุคของอาณาจักรรัสเซีย อาทิ สำนวน Меж двух огней ‘ระหว่างกองไฟสองกอง’ หมายถึง การตกอยู่ในสถานการณ์ที่สิ้นหวังและไร้ทางออก เกิดขึ้นในยุคสมัยที่อาณาจักรรัสเซียอยู่ภายใต้การปกครองของมองโกลตาตาร์ เมื่อเจ้าชายแห่งรัสเซียถูกนำตัวมายังข่านท่ามกลางกองไฟสองกอง (Madam Jizn, 2012) หรือสำนวน Драть три шкуры ‘ฉีกผิวหนังเป็นสามเท่า’ หมายถึง การเรียกเก็บภาษีจำนวนมากจากใครบางคนหรือการขายสินค้าอะไรบางอย่างด้วยราคาที่สูงมาก (Fedorov, 2008) กล่าวถึงสถานการณ์ของชาวเจนัวในฐานะพันธมิตร

[2] Пядь หรือเปียดเป็นหน่วยวัดความยาวตามวิธีประเพณีของรัสเซีย สามารถเทียบเคียงได้หน่วยวัดคืบในภาษาไทย โดยในหลักเกณฑ์ในการวัดคือความยาวระหว่างนิ้วโป้งกับนิ้วชี้หรือความยาวประมาณ 17.78 เซนติเมตร (Kakras, 2007)

ของมาไม (Mamai) ผู้นำทางทหารและผู้สำเร็จราชการแทนข่านแห่งโกลเดนฮอร์ดมองโกล (Golden Horde) ต้องการรับสิทธิผูกขาดในการเก็บส่วยในดินแดนของอาณาจักรรัสเซีย เช่นเดียวกับบทบาทของพ่อค้าเอเชียกลางที่ได้รับสิทธินั้นจากผู้ปกครองชาวมองโกล เพราะสามารถทำกำไรได้มากกว่า 300 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งเป็นที่มาของสำนวนที่ใช้ตัวเลขสามกำกับ (Yevtushenko, 2009) นอกจากในบริบทของประวัติศาสตร์ในประเทศสำนวนที่สะท้อนความขัดแย้งและมุมมองเชิงลบยังครอบคลุมถึงประวัติศาสตร์ในต่างแดนและกลายมาเป็นสำนวนในภาษารัสเซีย ได้แก่ สำนวน **Пятая колонна** ‘แนวรบที่ห้า’ หมายถึง ผู้เป็นไส้ศึกหรือสายลับที่อยู่ในดินแดนของศัตรูเพื่อเป้าหมายในการก่อวินาศกรรมหรือทำลายขวัญกำลังใจผู้คนในรัฐนั้น ๆ (Fedorov, 2008) โดยมีที่มาจากสงครามกลางเมืองในสเปน กองทัพของนายพลเอมิลิโอ โมลา (Emilio Mola) ได้วางแนวรบในการโจมตีศัตรูทั้งสี่ด้าน ในขณะที่แนวรบที่ห้าเป็นกลุ่มของตนที่ซ่อนตัวอยู่ในเมืองเพื่อสนับสนุนการโจมตีจากพวกของตนจากภายนอก (Sidorov, 2022) ยุทธการดังกล่าวนำมาซึ่งชัยชนะของฝ่ายนายพล และเป็นที่มาของเลขห้าในสำนวนดังกล่าว

ชาวรัสเซียมีโลกทัศน์เกี่ยวกับทหารว่าต้องมีความกระฉับกระเฉง ตื่นตัว และมีความว่องไว ไม่เน้นการพูดจาแต่เน้นที่การปฏิบัติ เนื่องจากเวลาเป็นสิ่งที่มีค่าโดยเฉพาะในช่วงการรบในสงคราม ตามที่ปรากฏในสำนวน **В два счёта** ‘ในการนับสอง’ หมายถึง โดยไม่ล่าช้า ด้วยความรวดเร็ว (Burido, 2013) สื่อความถึงผู้บัญชาการที่มักจะนับเพียงหนึ่งและสองเพื่อให้พลทหารปฏิบัติตามคำสั่งไม่ว่าจะเป็นการบุกโจมตี การเตรียมอาวุธยุทโธปกรณ์ และอื่น ๆ อีกทั้งบทบาทของทหารตามมุมมองของคนรัสเซียคือการเข้าร่วมสงครามในแนวรบ บริบทของทหารดังกล่าวนำมาซึ่งสำนวน **На два фронта** ‘(ทำสงคราม)ในแนวรบสองด้าน’ ที่ให้ความหมายว่าเป็นการทำงานหลาย ๆ อย่างในเวลาเดียวกัน (Madam Jizn, 2012)

5. โลกทัศน์ต่อวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น

ชาวรัสเซียมีทัศนะว่า**โต๊ะ**เป็นวัตถุที่ถูกนำมาใช้เพื่อการตกลงเจรจาในเรื่องต่าง ๆ ของผู้คนตามที่พบในสำนวน **Садиться за один стол** ‘นั่งอยู่ที่โต๊ะตัวเดียวกัน’ เริ่มต้นการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกัน (Fedorov, 2008) ตัวเลขหนึ่งที่ปรากฏให้หมายถึงการทำการเจรจาต่าง ๆ ร่วมกัน ในขณะที่**เก้าอี้**เชื่อมโยงกับตำแหน่งในหน้าที่การงานหรือฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจากสำนวน **Сидеть на двух стульях** ‘นั่งอยู่บนเก้าอี้สองตัว’ หมายถึง พยายามทำให้สองสามฝ่ายที่เกี่ยวข้องเกิดความพอใจ หรือ ดำรงตำแหน่งสองตำแหน่งในเวลาเดียวกัน (Madam Jizn, 2012) ตัวเลขสองยังปรากฏในบริบทของเครื่องแต่งกายประเภท**รองเท้า**ที่มักอยู่เป็นคู่เสมอ ทำให้ชาวรัสเซียเปรียบการอยู่เป็นคู่กับบุคคลสองคนที่สามารถเข้าใจซึ่งกันและกันเป็นอย่างดีจากสำนวน **Два сапога пара** ‘คู่รองเท้าบูทสองข้าง’ หมายถึง คนที่สามารถเข้ากันได้ดี (Madam Jizn, 2012) ความละเอียดอ่อนของการมองโลกของชาวรัสเซียยังครอบคลุมไปถึงการพิจารณาเรื่อง**เส้นด้าย**ที่เป็นองค์ประกอบขนาดเล็กของเสื้อผ้าที่หากเส้นด้ายผ้าไม่แห้ง เป็นการนิยามถึงผู้ที่สวมเสื้อนั้นอยู่ในสภาพเปียกโชกดังที่พบในสำนวน **Ни одной сухой нитки не осталось** ‘ไม่มีแม้แต่เส้นด้าย(ของเสื้อผ้า)ใดสักหนึ่งเส้นที่แห้งอยู่เลย’ หมายถึง ใครบางคนที่เปียกไปทั้งตัว (Fedorov, 2008)

โลกทัศน์ของคนรัสเซียเปรียบเทียบเด็กที่ตัวเล็กกับ**หม้อ**ซึ่งเป็นวัตถุในครัวเรือน เป็นการให้ภาพว่าเด็กที่ได้รับการกล่าวถึงนั้นมีขนาดตัวที่เล็กมาก ๆ จากสำนวน От горшка два вершка[3] ‘เลยความสูงจากหม้อไปสองเวอร์ช็อค’ หมายถึง เด็กที่ตัวเล็กมาก ๆ (Hobobo, 2024) นอกจากเด็กแล้วสำนวนดังกล่าวยังสามารถนำมาใช้กับผู้ใหญ่ที่ตัวไม่สูงในเชิงเยาะเย้ยหรือประชดประชันได้ ตัวเลขสองที่พบใช้กับหน่วยวัดของรัสเซียที่ให้ความหมายว่ามีขนาดเล็กมาก โดยมีค่าประมาณ 8.88 เซนติเมตร สาเหตุของการนำหม้อมาเปรียบเทียบเนื่องจากสมัยก่อนหม้อเป็นเครื่องครัวที่ชาวรัสเซียสามารถพบเห็นได้บ่อยครั้งในชีวิตประจำวัน แม้ว่าหม้อจะมีหลายรูปทรงและหลายขนาด แต่สำนวนข้างต้นให้ความสนใจไปที่หม้อขนาดเล็กซึ่งมีขนาดประมาณ 15-20 เซนติเมตร

นอกจากนี้ชาวรัสเซียมีการเชื่อมโยงองค์ประกอบของวัตถุบางอย่างที่มีมากเกินความต้องการว่าเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นจากสำนวน Пятое колесо в телеге ‘ล้อที่ห้าของรถเกวียน’ หมายถึง สิ่งที่ไม่จำเป็นอย่างสิ้นเชิง (Madam Jizn, 2012) ทั้งนี้**รถเกวียน**ในฐานะยานพาหนะขับเคลื่อนของผู้คนในสมัยก่อนประกอบขึ้นจากล้อรถสี่ล้อ การมีขึ้นของล้อที่ห้าจึงเป็นสิ่งที่ไม่เป็นที่ต้องการหรือไม่จำเป็น ชาวรัสเซียมีมุมมองว่า**กุญแจ**ไม่เพียงเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการล็อคเพื่อปกปิดหรือเก็บสิ่งของต่าง ๆ แต่ยังสามารถสื่อความถึงการอยู่ภายใต้การดูแลหรือเก็บซ่อนไว้ได้จากสำนวน За семью замками ‘ด้วยกุญแจล็อคเจ็ดชั้น’ หมายถึง อยู่ภายใต้การดูแลอย่างเข้มงวด ซ่อนไว้อย่างดี (Burido, 2013) ในบริบทข้างต้นเลขเจ็ดเป็นเลขที่กล่าวถึงเนื่องจากเชื่อมโยงกับความศักดิ์สิทธิ์ในทางศาสนาดังที่นำเสนอไปก่อนหน้านี้ นอกจากนี้คนรัสเซียมองว่ากำแพงเป็นสิ่งที่ใช้ปิดกั้นและสามารถสื่อความถึงความต้องการในการอยู่เพียงลำพังจากสำนวน В четырёх стенах жить ‘อาศัยอยู่กับกำแพงสี่ฝั่ง’ หมายถึง อยู่เพียงลำพังโดยไม่ติดต่อสื่อสารกับผู้ใด (Burido, 2013) เลขสี่เป็นจำนวนของกำแพงทั้งสี่ด้านซึ่งเทียบได้กับห้อง ๆ หนึ่ง การอยู่กับกำแพงทั้งสี่ฝั่งจึงหมายถึงการใช้ชีวิตอยู่ในห้องของตนโดยไม่ออกไปพบปะสังสรรค์กับบุคคลอื่น

โลกทัศน์ต่อธรรมชาติ

1. โลกทัศน์เกี่ยวกับพืชพรรณทางธรรมชาติ

รัสเซียเป็นประเทศเมืองหนาวพืชผลไม้จึงมีลักษณะที่สอดคล้องตามภูมิศาสตร์และฤดูกาล อาทิ กะหล่ำปลี แครอท มะเขือเทศ มันฝรั่ง บีทรูด แอปเปิ้ล ผลไม้ตระกูลเบอร์รี่ต่าง ๆ (Shuster, 2011) จากการศึกษาสำนวนเกี่ยวกับตัวเลขมีการกล่าวถึงต้นสนซึ่งเป็นต้นไม้เมืองหนาว โดยโลกทัศน์ของชาวรัสเซียเชื่อมโยงกับต้นสนสามต้นกับข้อจำกัดทางสติปัญญาในการแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้าจากสำนวน Заблудиться в трёх соснах ‘หลงทางอยู่ตรงต้นสนสามต้น’ หมายถึง ไม่สามารถเข้าใจในสิ่งพื้นฐานหรือสิ่งที่ง่าย (Fedorov, 2008) มาจากพฤติกรรมของตัวละครในงานวรรณกรรมของนักเขียนชาวรัสเซียในศตวรรษที่ 19 เนื่องจากเป็นคนที่ไม่ได้อาศัยในเมืองเมื่อเดินทางเข้ามายังมอสโกและพลัดหลงจากกลุ่มมาบริเวณต้นสนสามต้นที่อยู่ติด ๆ กันไม่สามารถออกจากพื้นที่ตรงนั้นได้ (LearnOff - Russian language, 2021) นอกจากนี้ยังพบสำนวนเกี่ยวกับกิ่งไม้ ชาวรัสเซียมีมุมมองเชิงความคิดเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่

[3] Вершок หรือเวอร์ช็อคเป็นหน่วยวัดความยาวตามวิธีประเพณีของรัสเซีย เทียบความยาวหนึ่งเวอร์เช็คได้ประมาณ 4.44 เซนติเมตร (Kakras, 2007)

มักมีสองด้านเสมอเปรียบกับกิ่งไม้ที่หักออกมาจากต้นแล้วเราสามารถเห็นได้ทั้งสองด้านจากสำนวน **Палка о двух концах** ‘กิ่งไม้ที่มีปลายสองด้าน’ หมายถึง สิ่งที่สามารถนำมาซึ่งผลลัพธ์ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ (Burido, 2013)

2. โลกทัศน์ต่อสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ

คนรัสเซียเป็นหนึ่งในชาติที่มักเปรียบสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือปรากฏการณ์ทางธรรมชาติต่าง ๆ ที่ตนได้สัมผัส (อาทิ แดด ลม ฝน พายุ) กับลักษณะทางกายภาพหรือบุคลิกภาพของมนุษย์ที่หลากหลาย โดยคนรัสเซียมีทัศนะว่า**ลม**สามารถให้ความรู้สึกเหงาและเดียวดายเมื่ออยู่ในพื้นที่ชนบทหรือพื้นนาจากสำนวน **Один, как ветер в поле** ‘หนึ่งเดียว(เดียวดาย)เหมือนลมในท้องทุ่ง’ หมายถึง อยู่อย่างโดดเดี่ยว ไร้ครอบครัวหรือคนใกล้ชิด (Burido, 2013) แต่หากลมมาบรรจบกันจากหลายทิศทางจะถือเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นชุมชนหรือสถานที่ที่มักเต็มไปด้วยผู้คน รถยนต์ หรือท้องถนน ในสำนวน **На семи ветрах** ‘ในสามลมทั้งเจ็ด’ (Fedorov, 2008) หมายถึง ตั้งอยู่ตรงทางแยกของถนนทุกสาย เลขเจ็ดที่ปรากฏไม่ได้แสดงถึงทิศทางลมในทางภูมิศาสตร์แต่เป็นสัญลักษณ์ของความโชคดีในวัฒนธรรมของความโชคดี (Russkaya Semerka, 2023) นอกจากนี้ชาวรัสเซียมีทัศนะว่าการร้องไห้และการมีน้ำตาไหลเป็นสัญลักษณ์ของความเสียใจ มีการใช้คำเปรียบเปรยความเสียใจว่าน้ำตามีมากมายจนสามารถกลายเป็นธารน้ำเล็ก ๆ ได้ จึงมีการใช้สำนวน **Плакать в три ручья** ‘ร้องไห้จนเป็นธารน้ำสามแห่ง’ หมายถึง ร้องไห้มาก (Madam Jizn, 2012) เลขสามในบริบทดังกล่าวมีนัยถึงปริมาณจำนวนมากของความเสียใจ เลขสามถูกนำมาใช้บ่อยครั้งในคติชนพื้นบ้านของชาวรัสเซีย อาทิ **три богатыря** ‘สามวีรบุรุษผู้กล้า’ **три желания** ‘ความปรารถนาสามสิ่ง’

คนรัสเซียมีโลกทัศน์ต่อธรรมชาติในเชิงเปรียบความคล้ายคลึงกันของบางสิ่งกับหยด**น้ำฝน**ตามที่พบในสำนวน **Как две капли (воды)** ‘หยดน้ำที่เหมือนกันสองหยด’ หมายถึง บุคคลหรือวัตถุที่มีความคล้ายกันมาก (Hobobo, 2024) เนื่องจากหยดน้ำฝนแต่ละหยดมักมีลักษณะทางกายภาพไม่แตกต่างกัน เลขสองจึงใช้ในการเปรียบเทียบกับลักษณะของทั้งสองสิ่ง ในโลกทัศน์ด้านธรรมชาติชาวรัสเซียมีทัศนะว่า**ทะเล**มีความยิ่งใหญ่ ครอบคลุมพื้นที่และระยะทางมหาศาล จึงสามารถพบการเปรียบระยะทางที่ห่างไกลกับทะเลได้ในสำนวน **За семью морями** ‘หลังทะเลเจ็ดแห่ง’ หมายถึง ไกลมาก (Burido, 2013) นอกจากความหมายข้างต้นสำนวนนี้ยังได้ให้ข้อเตือนใจถึงโลกและสรรพสิ่งต่าง ๆ ที่มีความยิ่งใหญ่เกินที่เราจะสามารถเข้าใจได้ทั้งหมดเนื่องจากข้อจำกัดทางประสบการณ์และความรู้ สิ่งที่ทำได้จึงอาจไม่ใช่พิชิตสิ่งที่อยู่เบื้องหน้า แต่เป็นการยอมรับในสิ่งที่โลกเป็น (33skorogovorki, 2024) เลขเจ็ดนอกจากจะเป็นสัญลักษณ์ของความสมบูรณ์แล้ว ยังหมายถึงความยิ่งใหญ่ สิ่งที่ห่างไกล ตัวเลขเจ็ดในสำนวนดังกล่าวไม่ได้เน้นถึงจำนวนของทะเล แต่เป็นเลขที่แสดงถึงความยิ่งใหญ่ สิ่งที่ยากลำบากในการเอื้อมถึง ความห่างไกล หรืออุปสรรคที่ต้องเผชิญได้ คนรัสเซียมองว่า**คลื่นทะเล**ที่มาเป็นรอบที่เก้าในช่วงที่เกิดพายุเป็นคลื่นที่แรงและมีความน่ากลัวที่สุดจากสำนวน **Девятый вал** ‘คลื่นที่เก้า’ หมายถึง การปรากฏขึ้นของอะไรบางสิ่งที่ทรงพลังที่สุด (Fedorov, 2008) โดยมีที่มาจากคำบอกเล่าของลูกเรือและชาวประมง รวมไปถึงภาพผลงานจิตรกรรมของอีวาน ไอวาซอฟสกี (Ivan Aivazovsky) จิตรกรชาวรัสเซีย ความหมายของสำนวนจึงสื่อถึงสิ่งที่เป็นอันตราย

สำนวนเกี่ยวกับตัวเลขนำเสนอโลกทัศน์ของคนรัสเซียที่มีต่อ**ที่ดิน**ในเชิงระยะทาง ตัวเลขที่มากขึ้นคือระยะทางที่ห่างไกลมากขึ้นจากสำนวน **За тридевять земель** ‘หลังที่ดินสาม(คูณ)เก้า’ หมายถึง ออกเดินทางไป

หรืออาศัยอยู่ในที่ ๆ ห่างไกลมาก ๆ (Burido, 2013) โดยตัวเลขสามและเก้าในสำนวนเป็นคำศัพท์เก่าที่ให้ความหมายว่า 27 แสดงถึงระยะทางที่ไกลมาก นอกจากความหมายเชิงระยะทางแล้ว ที่ดินที่ผู้คนเห็นห่างออกไปหรือลึกลงไปยังสามารถนำมาเชื่อมโยงกับการมีวิสัยทัศน์หรือการมองการณ์ไกลของบุคคลจากสำนวน **Видеть на три аршина[4] под землю** ‘มองลงไปใต้พื้นดินสามอาร์ชิน’ หมายถึง เป็นคนที่มองการณ์ไกล รอบคอบวิจารณญาณ (Burido, 2013) สะท้อนลักษณะของบุคคลที่มีประสบการณ์และมักไม่มองอะไรในเชิงผิวเผิน แต่เข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ในเชิงลึก

3. โลกทัศน์เกี่ยวกับสัตว์

ชาวรัสเซียมีทัศนะว่า**นกฮูก**เป็นสัตว์ที่รักในสันโดษและมักอาศัยอยู่ลำพัง ตามที่พบในสำนวน **Один как сыч** ‘หนึ่งเดียว(เดียวดาย)เหมือนนกฮูก’หมายถึง คนที่อยู่เพียงลำพังไม่มีญาติพี่น้อง (Madam Jizn, 2012) ตัวเลขหนึ่งที่ปรากฏในสำนวนหมายถึงลำพังหรือเพียงคนเดียว

ในโลกทัศน์ของชาวรัสเซีย**ไก่**มีความเชื่อมโยงกับดวงอาทิตย์ และการบอกเวลาในช่วงเช้าตรู่หรือก่อนรุ่งเช้า โดยจะพบได้จากการกล่าวถึงไก่และตัวเลขต่าง ๆ เพื่อเป็นการบอกเวลาในภาษาพูดของชาวรัสเซีย ประกอบไปด้วย สำนวน **До первых петухов** ‘ถึงช่วงเวลาของไก่กลุ่มที่หนึ่งขัน’ หมายถึง ช่วงเวลาหลังเที่ยงคืน (Burido, 2013); สำนวน **Первые петухи пели** ‘ไก่กลุ่มแรกขัน’ หมายถึง ในเวลาเที่ยงคืน (Burido, 2013); สำนวน **До вторых петухов** ‘ถึงช่วงเวลาของไก่กลุ่มที่สองขัน’ หมายถึง จนถึงช่วงตอนดึกมาก ๆ (Fedorov, 2008) และ สำนวน **До третьих петухов** ‘ถึงช่วงเวลาของไก่กลุ่มที่สามขัน’ หมายถึง ช่วงเวลาก่อนรุ่งสาง (Fedorov, 2008) เนื่องจากชาวรัสเซียสังเกตถึงธรรมชาติของไก่ที่มักจะขันในยามค่ำคืนก่อนรุ่งสาง 3 ช่วงเวลา กล่าวคือช่วงที่หนึ่งก่อนตีหนึ่ง ช่วงที่สองในเวลาตีสอง และช่วงที่สามคือตีสี่ พฤติกรรมของไก่จึงกลายเป็นนาฬิกาปลุกตามธรรมชาติหรือการระบุเวลาให้กับชาวรัสเซียในอดีต ในช่วงที่ไก่ขันครั้งที่หนึ่งผู้คนที่ต้องออกเดินทางไปยังเส้นทางสั้น ๆ มักจะตื่นในช่วงเวลาดังกล่าว เมื่อไก่ขันครั้งที่สองมักเป็นช่วงที่ผู้หญิงชาวรัสเซียตื่นขึ้นเพื่อรีดนมวัวและเตรียมอาหารเช้าให้คนในครอบครัว และเมื่อไก่ขันเป็นครั้งที่สามเป็นการปลุกผู้คนในหมู่บ้านให้ตื่นขึ้นเพื่อเตรียมตัวสำหรับการทำงานในเช้าวันใหม่ (Prikhodko, 2020, pp.99) ตัวเลขหนึ่งถึงสามจึงเป็นการระบุเวลาของชาวบ้านรัสเซียตั้งแต่อดีต

ชาวรัสเซียมีทัศนะว่า**กระต่าย**เป็นเหยื่อที่มักจะถูกล่าจากสัตว์ที่อยู่บนกว่าของห่วงโซ่อาหาร และเมื่อกล่าวถึงบริบทที่มนุษย์เป็นผู้ล่า กระต่ายได้ถูกนำมาเปรียบและเชื่อมโยงกับเป้าหมายอะไรบางอย่าง ๆ เพราะฉะนั้นการล่ากระต่ายที่พบในสำนวนจึงเป็นความพยายามในการบรรลุเป้าหมายจากสำนวน **За двумя зайцами** ‘เพื่อกระต่ายสองตัว’ หมายถึง บุคคลที่พยายามบรรลุเป้าหมายหลาย ๆ อย่างพร้อมกัน และอดทนกับความล้มเหลวเพื่อได้ผลที่ปรารถนา (Hobobo, 2024) หรือสำนวน **Убить двух зайцев** ‘ฆ่ากระต่ายสองตัว’ หมายถึง การทำสองสิ่งในเวลาเดียวกันเพื่อบรรลุเป้าหมายของตนเอง (Fedorov, 2008) ตัวเลขสองที่ปรากฏในสำนวนหมายถึงจำนวนของกระต่ายที่เปรียบกับจำนวนของเป้าหมายที่มีมากขึ้นจากเดิม ทำให้อาจเผชิญกับความยากลำบากในการจัดการที่มากขึ้นได้ นอกจากนี้ชาวรัสเซียสมัยก่อนมีมุมมองว่า**ปลาวาฬ**เป็นสัตว์ขนาดใหญ่ที่มีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากผู้คนในอดีต

[4] **Аршин** หรืออาร์ชิน เป็นหน่วยวัดความยาวตามวิธีประเพณีของรัสเซีย หลักเกณฑ์ในการวัดคือการกางแขนข้างหนึ่งและวัดความยาวระหว่างนิ้วมายังหัวไหล่เทียบความยาวหนึ่งอาร์ชินได้ประมาณ 71.12 เซนติเมตร (Kakras, 2007)

เชื่อว่าโลกมีลักษณะแบนและการที่โลกยังคงสามารถตั้งอยู่ได้เพราะมีปลาวาฬสามตัวขนาดใหญ่คงเป็นฐานเอาไว้ (The world of phraseological units, 2016C) เป็นที่มาของสำนวน На трёх китах ‘ณ ที่ปลาวาฬสามตัว’ หมายถึง เกี่ยวกับสิ่งที่เป็นพื้นฐานหรือเป็นเงื่อนไขหลักของการทำสิ่งใด ๆ (Fedorov, 2008) กล่าวได้ว่าปลาวาฬทั้งสามเป็นสัญลักษณ์ของสิ่งที่เป็นพื้นฐาน 3 อย่างทำให้ในเวลาต่อมามีการพัฒนาไปสู่ทฤษฎีทางการเมืองที่ว่ายุคจักรวรรดิรัสเซียประกอบขึ้นจากสามเสาหลักพื้นฐาน คือ อัตตาธิปไตย (Autocracy) ศาสนาคริสต์ออร์โธดอกซ์ (Orthodoxy) และความเป็นชาติ (Nationality)

โลกทัศน์ต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ

1. โลกทัศน์เกี่ยวกับโชคลาง

คนรัสเซียมีความเชื่อเรื่องโชคลางและความเชื่อเรื่องการดูดวงโชคชะตาเพื่อทำนายอนาคตของตนมาตั้งแต่อดีต ส่งผลให้หมอดูพยากรณ์มีบทบาทสำคัญต่อผู้ศรัทธาชาวรัสเซียเป็นอย่างมาก นำไปสู่การกำหนดความหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเหนือธรรมชาติและตัวเลขในสำนวน Бабушка надвое сказал ‘คุณยายทักไว้สองแบบ’ ที่หมายถึงความสำเร็จของงานที่ยังเต็มไปด้วยข้อสงสัย (Madam Jizn, 2012) คุณยายในบริบทดังกล่าวหมายถึงนักพยากรณ์ผู้ทำนายอนาคตและผู้ให้แนวทางในการปฏิบัติตัวในสถานการณ์ต่าง ๆ ในหลายกรณีนักพยากรณ์ทำนายดวงชะตาไว้แบบไม่ระบุถึงผลลัพธ์อย่างแน่ชัด มีความคลุมเครือที่ผลของการทำนายสามารถเป็นไปได้สองแบบหรือหลายแบบ ส่งผลให้ผู้ดูดวงชะตาเกิดความสับสน สงสัย และความคลางแคลงใจในผลของการทำนาย เลขสองในบริบทดังกล่าวแสดงถึงจำนวนผลของเหตุการณ์การทำนายที่มีโอกาสเกิดขึ้นในหลายลักษณะ ให้ความหมายในเชิงลบเป็นหลัก นอกเหนือจากความเชื่อเรื่องโชคลาง ชาวรัสเซียยังมีความเชื่อเรื่องไสยาศาสตร์ คำสาปแช่ง ดังที่ปรากฏในสำนวน Будь трижды проклят! ‘(มีใครหรืออะไร) สาบแช่งสามครั้ง’ หมายถึง คำกล่าวจากสถานการณ์ที่ขุ่นเคืองใจหรือคำสาปแช่งของใคร (Fedorov, 2008) การสาปแช่งเป็นการแสดงออกซึ่งความรู้สึกโกรธหรือไม่พอใจ โดยมีการกำกับการใช้ตัวเลขสามที่หมายถึง การจบสิ้น ความสมบูรณ์ และการได้รับผลกระทบบางสิ่งที่มากขึ้น อีกทั้งความเชื่อต่อสิ่งเหนือธรรมชาติยังพบได้กับทั้งความรู้สึกในการรับรู้ประสาทสัมผัสพิเศษได้นอกเหนือจากสัมผัสทั้งห้าแบบคนทั่วไป ตามที่มีการใช้สำนวน Шестое чувство! ‘สัมผัสที่หก’ หมายถึง ความสามารถในการรับรู้หรือคาดเดาบางสิ่งโดยการใช้สัญชาตญาณ (Fedorov, 2008) เลขหกจึงเป็นการแทนที่จำนวนของสัมผัสพิเศษที่มีมากกว่าผู้คนทั่วไป อาทิ การรับรู้ถึงการมีตัวตนของผีหรือวิญญาณ

2. โลกทัศน์เกี่ยวกับศาสนา

โลกทัศน์ของชาวรัสเซียในทางศาสนาสัมพันธ์กับคริสต์ศาสนานิกายออร์โธด็อกซ์ซึ่งเป็นศาสนาหลักที่ผู้คนส่วนใหญ่ในประเทศนับถือ ชาวรัสเซียมีทัศนะถึงความยิ่งใหญ่ของพระเจ้าในหลายด้านและกล่าวถึงข้อจำกัดของมนุษย์ในความสามารถด้านการรับรู้จากสำนวน Одному богу известно ‘พระเจ้าเพียงองค์เดียวที่รู้’ หมายถึง ไม่มีใครรู้เลย (Burido, 2013) สำนวนดังกล่าวเหมือนกับสำนวน Одному аллаху ведомо ‘อัลลอฮเพียงองค์เดียวที่รู้’ หมายถึง ไม่มีใครรู้เลย (Fedorov, 2008) โดยใช้พระนามของพระเจ้าในศาสนาอิสลามสะท้อนถึงความเชื่อทางศาสนา

ของผู้คนในประเทศที่มีความหลากหลาย ตัวเลขหนึ่งแสดงถึงพลังความยิ่งใหญ่ของพระเจ้าที่มีเพียงหนึ่งเดียวสอดคล้องกับความเชื่อแบบเอกเทวนิยม นอกจากนี้ชาวรัสเซียมีการให้ความสำคัญกับความพยามยามและการไม่ย่อท้อต่อความล้มเหลวเนื่องด้วยการศรัทธาในพระเจ้าจากสำนวน Бог любит троицу ‘พระเจ้าชอบตรีเอกานุภาพ’ หมายถึง อะไรบางสิ่งที่สามารถเป็นไปได้หรือเป็นไปไม่ได้ในครั้งที่สาม Burido, 2013) เลขสามข้างต้นเป็นการกล่าวถึงความพยายามอีกหนึ่งครั้งหลังจากที่ผลลัพธ์ในสองครั้งแรกได้ล้มเหลวไป ผู้คนในอดีตให้คุณค่ากับเลขคี่ในฐานะเลขศักดิ์สิทธิ์บนพื้นฐานของความเชื่อทางไสยศาสตร์ และเลขสามเป็นสัญลักษณ์ของความสามัคคี ในทางคริสต์ศาสนาเลขสามเกี่ยวข้องกับตรีเอกานุภาพซึ่งเป็นพระเจ้าที่ปรากฏในสามพระบุคคลได้แก่ พระบิดา พระบุตร และพระจิต (The world of phraseological units, 2016A)

ชาวรัสเซียที่เป็นคริสต์ศาสนิกชนมีโลกทัศน์ด้านความศรัทธาต่อพระเยซูและมีการเชื่อมโยงการกลับมาอีกครั้งของพระองค์หลังจากสิ้นชีวิตบนไม่กางเขนกับความหมายของเวลาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตจากสำนวน Второе пришествие ‘การมาครั้งที่สอง’ หมายถึง อีกยาวไกลในอนาคต ในวันข้างหน้าที่ยังไม่มีกำหนด (Fedorov, 2008) เลขสองที่ปรากฏในสำนวนเป็นจำนวนครั้งที่สองที่พระเยซูจะปรากฏกายขึ้นอีกครั้งในวันสิ้นโลกซึ่งเป็นช่วงเวลาสุดท้ายของมนุษยชาติ เพื่อตัดสินการกระทำของผู้คนจากสิ่งที่ได้ระบุไว้ในพระคัมภีร์ไบเบิล สำนวนที่หมายถึงอนาคตจึงนำมาใช้ในการกำหนดความหมายเพื่อสื่อสารในชีวิตประจำวันของผู้คน ชาวรัสเซียมีทัศนะถึงความศักดิ์สิทธิ์ทางคริสต์ศาสนา การศรัทธาในพระปรีชาสามารถของพระเจ้า ความรู้ของพระเจ้าที่มนุษย์ไม่สามารถหยั่งถึงได้ พบได้จากสำนวน Книга за семью печатями ‘ม้วนหนังสือพร้อมด้วยตราผนึกเจ็ดดวง’ หมายถึง บางสิ่งที่ไม่สามารถเข้าใจได้ ความรู้ที่ซ่อนเร้น (Madam Jizn, 2012) ม้วนหนังสือดังกล่าวตามที่ระบุในพระคัมภีร์ภาษากรีก วางอยู่บนบัลลังก์ด้านขวาพระหัตถ์ของพระบิดา มันได้บรรจุเรื่องราวประวัติศาสตร์ของสิ่งที่พระเจ้าจัดเตรียมไว้ คำพยากรณ์ประชาชาติ คริสตจักรของพระองค์ การแก้ปัญหาความบาปและทางรอดของมนุษย์ไว้ (แรงโก สเตฟาโนวิค, 2562) จากคำกล่าวของอัครสาวกในหนังสือวิวรณ์ซึ่งเป็นหนังสือในพระคัมภีร์ไบเบิลนั้น มีเพียงบุคคลที่สมควรเท่านั้นที่สามารถเข้าถึงและเข้าใจสิ่งที่อยู่ในม้วนหนังสือได้ (Radio Vera, 2024) เลขเจ็ดจากสำนวนดังกล่าวสะท้อนสัญลักษณ์ของความศักดิ์สิทธิ์ในทางศาสนาหรือความสมบูรณ์

ในโลกทัศน์ของชาวรัสเซียสิ่งที่อยู่ตรงข้ามกับฝ่ายธรรมะคือปีศาจที่ชั่วร้ายที่ถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ล่อลวงมนุษย์ในการประพฤติผิดและจะได้รับการลงโทษในนรก ชาวรัสเซียเชื่อมโยงความไม่ดีของปีศาจกับความหมายในเชิงปฏิเสธจากสำนวน Чёрта с два ‘ปีศาจกับเลขสอง’ หมายถึง ไม่มีทาง ไม่อย่างแน่นอน (Burido, 2013) ชาวรัสเซียตั้งแต่ในอดีตมีทัศนะว่าเลขสองเป็นสัญลักษณ์ของความล้มเหลว ความตาย หรือโรคภัยไข้เจ็บ ผู้คนถือว่าการเห็นงานแต่งงานสองงานบนท้องถนนเป็นลางที่ไม่ดี การเดินไปยังบริเวณแม่น้ำหรือเดินเข้าบ้านไม่นิยมเดินเป็นคู่ การถือเรื่องเลขสองยังคงมีอยู่จนถึงปัจจุบัน อาทิ การไม่มอบดอกไม้เป็นเลขคู่ให้แก่กัน แต่จะมอบให้ในงานศพเท่านั้น (The Words, 2021) เลขสองจึงนำมาใช้คู่กับบริบทของปีศาจจากสำนวนข้างต้น นอกจากนี้ความชั่วร้ายในทางศาสนายังพบได้ในสำนวน Семь смертных грехов ‘บาปมหันต์เจ็ดประการ’หมายถึง ความชั่วร้ายมาก ความประพฤติมิชอบที่ไม่อาจให้อภัยได้ (Fedorov, 2008) ตามหลักคำสอนของคริสต์ศาสนาบาปเจ็ดประการประกอบไปด้วย ราคะ ตะกละ

โลภะ ความเกียจคร้าน โทสะ ความริษยา อัตตา (The MemoLife, 2564) เป็นสิ่งที่มนุษย์ควรหลีกเลี่ยงตามสัญชาตญาณของตน เลขเจ็ดในบริบทข้างต้นจึงสะท้อนจำนวนชนิดของบาปที่มีความร้ายแรงในคริสต์ศาสนา

อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

สำนวนรัสเซียเป็นหนึ่งในแหล่งข้อมูลทางภาษาที่สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงวิธีการมองโลกของผู้คนในประเทศ โดยได้รับการหล่อหลอมผ่านกระบวนการทางความคิด ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม ประสบการณ์การรับรู้ที่มีต่อสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รอบตัวในยุคสมัยหนึ่งและได้ส่งต่อมาสู่ผู้คนในรุ่นหลังในอีกยุคสมัยหนึ่ง สอดคล้องกับมุมมองของเซอร์เกย์ คราฟทซอฟ (Sergey Kravtsov) ที่ว่าการใช้สำนวนในการสื่อสารช่วยให้เกิดการส่งต่อภาพแทนโลกที่อยู่แวดล้อมรอบตัวได้อย่างเด่นชัด แสดงอารมณ์ความรู้สึกได้อย่างหลากหลาย หนึ่งในคุณค่าของสำนวนคือความสามารถในแสดงกรอบความคิด ประสบการณ์ในทางประวัติศาสตร์ของผู้คน ธรรมเนียมและวิถีปฏิบัติที่เชื่อมโยงถึงการทำงาน การใช้ชีวิต ตลอดจนวัฒนธรรม (Kravtsov, 2004, p.51) สำนวนเกี่ยวกับตัวเลขหนึ่งถึงเก้าซึ่งจัดเป็นหัวข้อหลักในการวิจัยตามวัตถุประสงค์การศึกษาครั้งนี้จึงสามารถแสดงโลกทัศน์ของชาวรัสเซียที่สำคัญที่มีบทบาทต่อผู้คนได้

ผลการศึกษาโลกทัศน์ของชาวรัสเซียที่สะท้อนผ่านสำนวนตัวเลขหนึ่งถึงเก้าในภาษารัสเซียจำนวน 206 สำนวน สามารถพิจารณาตามกรอบแนวคิดการศึกษาโลกทัศน์และแบ่งได้เป็นสามประการที่สำคัญ ประกอบไปด้วย โลกทัศน์ต่อมนุษย์ โลกทัศน์ต่อธรรมชาติ และโลกทัศน์ต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยพบสัดส่วนของสำนวนที่สะท้อนโลกทัศน์ต่อมนุษย์มากที่สุดจำนวน 134 สำนวน รองลงมาเป็นโลกทัศน์ที่มีต่อธรรมชาติ 51 สำนวน และสัดส่วนของสำนวนที่พบได้น้อยที่สุดคือ โลกทัศน์ที่มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติมีทั้งสิ้น 21 สำนวน จำนวนสัดส่วนของสำนวนที่สะท้อนโลกทัศน์ต่อมนุษย์ที่พบได้มากที่สุดสอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาโลกทัศน์ผ่านภาษิตของศิริพร มณีชูเกตุ (2559) และงานวิจัยของ ศิริพัชร์ ฌานเชาว์วรรธน์ และ Thein (2557) ที่พบไม่เพียงแค่การมีจำนวนสุภาษิตที่สะท้อนโลกทัศน์ต่อมนุษย์มากที่สุดแต่ในโลกทัศน์ย่อยของโลกทัศน์ต่อมนุษย์นั้นมีความหลากหลายกว่าโลกทัศน์กลุ่มอื่น ๆ เนื่องจากมุมมองการมองโลกของผู้คนชนชาติต่าง ๆ มักพิจารณาลำดับความสำคัญด้านความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันเป็นสิ่งแรก ๆ เนื่องจากเป็นธรรมชาติของมนุษย์ในการอยู่รอดและการที่มนุษย์จัดเป็นสัตว์ทางสังคมที่ไม่สามารถอยู่ได้เพียงลำพัง ความสัมพันธ์ของมนุษย์นั้นถูกห้อมล้อมไปด้วยค่านิยม ประสบการณ์ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ดีโลกทัศน์ต่อธรรมชาติและโลกทัศน์ต่อสิ่งเหนือธรรมชาติที่แม้ว่าจะมีสัดส่วนที่น้อยกว่า ก็ไม่ได้ตัดขาดหรือมีเส้นแบ่งที่ชัดเจนกับโลกทัศน์ต่อมนุษย์มากนัก เนื่องจากหลายสำนวน อาทิ Палка о двух концах ‘กิ่งไม้ที่มีปลายสองด้าน’ หรือ Плакать в три ручья ‘ร้องไห้จนเป็นธารน้ำสามแห่ง’ ก็ล้วนสะท้อนธรรมชาติของความเป็นมนุษย์แต่นำเสนอผ่านปรากฏการณ์ธรรมชาติ และสื่อความหมายในเชิงอุปลักษณ์ ลักษณะเด่นของมุมมองหรือโลกทัศน์ชาวรัสเซียจากสำนวนเกี่ยวกับตัวเลขสามารถอภิปรายได้ดังต่อไปนี้

1. ตัวเลขต่าง ๆ ในสำนวนรัสเซียมีการให้ความหมายที่แสดงถึงการบอกจำนวนตามบริบทหรือสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างไรก็ดีบางตัวเลขมีการขยายความหมายจากการเดิมที่ไม่ได้เป็นเพียงการบอกปริมาณหรือการบอกจำนวนเท่านั้น ได้แก่ เลขหนึ่ง สามารถให้ความหมายว่า การร่วมกันหรือความเป็นหนึ่งเดียว (อาทิ สำนวน Садиться за

один стол ‘นั่งอยู่ที่โต๊ะตัวเดียวกัน’) การอยู่โดยลำพังและโดดเดี่ยว (อาทิ สำนวน Один, как ветер в поле ‘หนึ่งเดียว(เดียวดาย)เหมือนลมในท้องทุ่ง’) สอดคล้องกับการศึกษาของดมันเซวาและโอซิโปวิช (Mantsevich and Osipovich, 2023) และงานวิจัยของกูเซยโนวา (Guseinova, 2011) ที่ได้ให้พิจารณาสำนวนตัวเลขหนึ่งและได้สรุปผลการศึกษาถึงความหมายหลากหลายลักษณะข้างต้น เนื่องจากเลขหนึ่งสามารถให้นัยเชิงความหมายทั้งในเชิงลบ กล่าวคือคนเดียว ตามลำพัง การมีความรู้สึกถึงความเหงา อ้างว้างเดียวดาย หรือนัยความหมายในเชิงบวก กล่าวคือในกรณีของการรวมกลุ่มทางสังคมหลาย ๆ ครั้งอาจทำให้ผู้คนเกิดความรู้สึกถึงความผูกพัน เน้นความร่วมมือและความเป็นหนึ่งเดียวกันเพื่อเป้าหมายในการบรรลุบางสิ่ง

2. ตัวเลขที่พบในสำนวนรัสเซียบางตัวเลขสะท้อนถึงรากฐานความคิดความเชื่อของชาวรัสเซียในคติชนพื้นบ้านและความเชื่อความศรัทธาของชาวรัสเซียที่มีต่อคริสต์ศาสนานิกายออร์โธดอกซ์อย่างเด่นชัด โดยสื่อความหมายทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ในกรณีตัวเลขเชิงบวกหรือตัวแทนของสิ่งที่ดีตามมุมมองของชาวรัสเซียประกอบไปด้วยเลขคี่หลายตัวเลข ได้แก่ เลขสามและเลขเจ็ดเนื่องจากส่วนใหญ่มีการเชื่อมโยงกับมุมมองทางศาสนา เลขสามเป็นรากฐานที่สำคัญของหลายสิ่ง (อาทิสำนวน На трёх китах ‘ณ ที่ปลาวาฬสามตัว’) มนุษย์ประกอบขึ้นจากร่างกาย จิต และวิญญาณ เลขสามยังเชื่อมโยงกับศูนย์รวมทางจิตวิญญาณและมีความเกี่ยวข้องกับตรีเอกานุภาพทั้งพระบิดา พระบุตร และพระจิต (อาทิสำนวน Бог любит троицу ‘พระเจ้าชอบตรีเอกานุภาพ’) นอกจากนี้เลขสามยังกล่าวถึงตัวละครวีรบุรุษสามตัวหลักในนิทานพื้นบ้านของชาวรัสเซีย ในขณะที่เลขเจ็ดจัดเป็นเลขศักดิ์สิทธิ์ สิ่งที่โชคดี ความสมบูรณ์ มีการเชื่อมโยงถึงสิ่งที่มีคุณค่าต่าง ๆ ทั้งในทางศาสนา (อาทิ สำนวน Книга за семью печатями ‘ม้วนหนังสือพร้อมด้วยตราผนึกเจ็ดดวง’) หรือในคติชนวิทยา (อาทิสำนวน Семь пядей во лбу ‘บริเวณหน้าผากมีความยาวเจ็ดคืบ’ เมื่อกล่าวถึงค่านิยมเรื่องความฉลาด) สอดคล้องกับงานวิจัยของคามาโลฟ (Kamalov, 2016) โมลนาร์ (Molnar, 2018) และบทความวิชาการของรุสกายา ซิโมก้า (Russkaya Semerka, 2023) ที่มีต่อการให้ความสำคัญกับค่านิยมเชิงบวกของเลขข้างต้น ส่วนตัวเลขเชิงลบตามมุมมองของชาวรัสเซียเชื่อมโยงกับเลขคู่โดยเฉพาะเลขสองที่เชื่อมโยงกับความล้มเหลว ความตาย โรคภัย (The Words, 2021) อาทิ สำนวน Чёрта с два ‘ปีศาจกับเลขสอง’ เนื่องจากคติความเชื่อและศาสนามีบทบาทสำคัญต่อโลกทัศน์ของชาวรัสเซีย อย่างไรก็ดีเลขสองในสำนวนอื่น ๆ สามารถให้ความหมายที่เป็นกลางและเป็นสัญลักษณ์ของการเป็นคู่ การเพิ่มเป็นสองเท่า การมีความหมายมากกว่าหนึ่ง อาทิ สำนวน Сидеть на двух стульях ‘นั่งอยู่บนเก้าอี้สองตัว’ หรือ Палка о двух концах ‘กิ่งไม้ที่มีปลายสองด้าน’ สอดคล้องกับงานวิจัยของกาฟริโลวา (Gavrilova, 2014) และโซโลเวียวา (Solovyova, 2019) เนื่องจากบริบทของสถานการณ์ต่าง ๆ มีความหลากหลายและเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของชาวรัสเซียที่พบในอดีต

3. นอกเหนือจากความคิดความเชื่อบนรากฐานของศาสนาแล้วตัวเลขหนึ่งถึงเก้าในสำนวนรัสเซียยังสามารถสะท้อนวิธีการมองโลกของชาวรัสเซียที่มีความหลากหลายแง่มุม อาทิ ลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรม (อาทิ สำนวน Седьмая вода на киселе ‘น้ำชั้นที่เจ็ดในเครื่องดื่มคีเซล’) บริบทของการบอกเวลา (อาทิ สำนวน До первых петухов ‘ถึงช่วงเวลาของไก่กลุ่มที่หนึ่งขัน’) การทำงานและการใช้ชีวิต (อาทิ สำนวน До седьмого пота ‘จนถึงเหงื่อหยดที่เจ็ด’) สอดคล้องกับการศึกษาของคัลชาโนวา (Kalzhanova, 2023) โดยที่มาของตัวเลขในสำนวนมักมีการ

เกี่ยวข้องกับแวดล้อมรอบตัวหรือประสบการณ์การรับรู้ของชาวรัสเซียไม่ว่าจะเป็นอวัยวะของร่างกาย ที่มาทางประวัติศาสตร์ ผลงานสร้างสรรค์ของนักเขียนและศิลปินชาวรัสเซีย ทำให้พบลักษณะเฉพาะของโลกทัศน์ชาวรัสเซียที่ต่างจากชาติอื่น ๆ แต่ในขณะเดียวกันก็พบที่มาของสำนวนตัวเลขที่มีการหยิบยืมวัฒนธรรมต่างชาติหรือวัฒนธรรมย่อยในประเทศ ทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างชาวรัสเซียและชนชาติอื่นตั้งแต่อดีต ในประเด็นด้านความแตกต่างของโลกทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับตัวเลขของชาวรัสเซียและชาติอื่น ๆ สามารถพิจารณาได้ในหลายกรณี อาทิ สำหรับชาวจีนนิยมเลขในกลุ่มเลขคู่ ไม่ว่าจะเป็นเลขสอง สี่ หก แปด สิบ โดยจัดเป็นอยู่ในเลขกลุ่มหยินตามทฤษฎีหยินหยาง เนื่องจากความเชื่อโบราณที่ว่า ฟ้าดินที่สมบูรณ์แบบนั้นลักษณะฟ้าจะเป็นทรงกลม และแผ่นดินเป็นสี่เหลี่ยม การคู่กันจึงเป็นสิ่งที่สมบูรณ์แบบ เลขคู่จึงเป็นเลขมงคล (อารีย์ พรหมรอด, 2555, น.110-111) ต่างจากมุมมองของชาวรัสเซียที่เลขคู่ โดยเฉพาะเลขสองเป็นสัญลักษณ์ของความชั่วร้าย ความล้มเหลว ความตาย เลขสองยังเป็นสัญลักษณ์ของการปะทะกันของสองฝ่าย การแยกจากกัน การไม่ลงรอย ทำให้เลขสองหรือเลขคู่นำมาใช้ในบริบทของการไว้ทุกข์ไว้อาลัย หรือความเชื่อเรื่องโชคลางที่สามารถนำผลเสียมาให้ ในทางตรงกันข้ามเลขคี่โดยเฉพาะเลขสามและเลขเจ็ดที่เป็นสัญลักษณ์ของความสมบูรณ์ ความโชคดี ความสุข เชื่อมโยงกับศรัทธาทางคริสต์ศาสนา ปรากฏการณ์เลขคี่ในฐานะกลุ่มเลขมงคลของรัสเซียยังสอดคล้องกับความเชื่อเรื่องเลขคี่ของชาวญี่ปุ่นเช่นเดียวกันแต่สะท้อนผ่านสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน กรณีของเลขหนึ่งในสำนวนภาษารัสเซียมีความหมายที่หลากหลาย เป็นตัวแทนของสัญลักษณ์แบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ความเป็นหนึ่งเดียวกัน ความเหงาเดียวดาย การมีอำนาจหนึ่งเดียว พระเจ้าเพียงพระองค์เดียว จำนวนของสำนวนที่มีเลขหนึ่งในภาษารัสเซียพบได้มากกว่าสำนวนในภาษาอังกฤษ (Guseinova, 2011) สะท้อนถึงความสำคัญของโลกทัศน์ชาวรัสเซียได้อย่างเด่นชัด

4. แม้ว่างานวิจัยจะศึกษาสำนวนที่เกี่ยวข้องกับตัวเลขหนึ่งถึงเก้า แต่ผลการศึกษากลับพบว่าตัวเลขทั้งหมดไม่ได้สะท้อนโลกทัศน์ที่สำคัญสำหรับชาวรัสเซียอย่างเท่าเทียมกัน เนื่องจากจำนวนสำนวนที่ปรากฏการใช้ตัวเลขแต่ละกลุ่มตัวเลขมีแตกต่างกัน โดยกลุ่มตัวเลขที่พบบ่อยที่สุดในภาษารัสเซีย คือ เลขหนึ่ง เลขสอง เลขเจ็ด และเลขสาม และเลขห้าตามลำดับ มีสัดส่วนของสำนวนมากกว่า 10 สำนวน ในขณะที่เลขสี่ เลขหก เลขแปด และเลขเก้าพบได้น้อยที่สุด แต่ละกลุ่มตัวเลขมีสัดส่วนน้อยกว่า 10 สำนวน สะท้อนถึงความสำคัญของเลขคี่ที่มีมากกว่าเลขคู่อย่างเด่นชัด โดยเลขคี่เป็นสัญลักษณ์ของความโชคดี ความสมบูรณ์ ความศักดิ์สิทธิ์ในทางศาสนาโดยเฉพาะเลขสามและเลขเจ็ด

รายการอ้างอิง

เกศินี จุฑาวิจิตร. (2550). *มองเรื่องให้เห็นภาพ: ภาพสะท้อนสังคมและโลกทัศน์นักเขียน*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

ขุนวิจิตรมาตรา (สง่า กาญจนพันธุ์). (2539). *สำนวนไทย*. ส.เอเชียเพรส.

จิราพร ปาสาจะ. (2565). อิทธิพลของสำนวนสุภาษิตจีนที่ปรากฏตัวเลข 1-9 (一 - 九) ในภาษาและวัฒนธรรมจีน. *วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ*. 2(6), 235-252.

นภสินธุ์ แผลงศร. (2562). การวิเคราะห์สำนวนคันจิประสม 4 ตัวอักษรที่มีตัวเลขในภาษาญี่ปุ่น. *วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา*. 9(2), 128-141.

แรงโก สเตฟาโนวิค. (2562, 22 มกราคม). *หนังสือม้วนที่มีตราผนึกไว้.* Sabbathschool. https://sabbath-school-stage.adventech.io/th/2019-01/04/หนังสือม้วนที่มีตราผนึกไว้/

สำนักงานราชบัณฑิต. (2550, 10 กรกฎาคม). *โลกทัศน์*. http://legacy.orst.go.th/?knowledges=โลกทัศน์-๑๐-กรกฎาคม-๒๕๕๐

วันเนาว์ ยูเอ็น. (2540). *สำนวนในภาษาไทย*. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลา นครินทร์.

ศิริพร มณีชูเกตุ. (2559). โลกทัศน์ของคนอินโดนีเซียจากภาษิต. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้.* 4(2), 62-78.

ศิริพัชร์ ฌานเชาว์วรรธน์ และ Thein, M. T. (2557). *โลกทัศน์ของคนพม่าจากภาษิต* (รายงานวิจัย). มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สรรพสิริ ส่งสุขรุจิโรจน์ และชญาพร ตั้งวันเจริญ. (2565). การวิเคราะห์ความหมายแฝงของเลข1ที่ปรากฏร่วมในโครงสร้างสำนวนจีนในพจนานุกรมสำนวนจีนชินหัว. *วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*. 6(1), 203-212.

สุภาพร คงศิริรัตน์. (2553). *การศึกษาพระโลกทัศน์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ปรากฏในพระราชหัตถเลขา.* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร]. ศูนย์ข้อมูลการวิจัย Digital "วช."

อารีย์ พรหมรอด. (2555). ความหมายแฝงของตัวเลข “一” yī หนึ่ง ในภาษาจีน. *วารสารจีนศึกษา*. 5(5), 108-128.

อุบล เทศทอง. (2548). *ภาษิตเขมร: วิถีชีวิตและโลกทัศน์ของชาวเขมร* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร]. สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร.

The Memo Life. (2564, 1 พฤษภาคม). *เปิดตำนาน The Seven Deadly Sins มหาบาปทั้ง 7 ประการ*. The Memo Life. https://cnuthememolife.wordpress.com/2021/05/01/the-seven-deadly-sins/

33skorogovorki. (2024, January 1). *Across Seven Seas: What Does This Phrase Mean? (За семью морями: о чём говорит эта фраза)*. https://33skorogovorki.ru/za-semyu-moryami

Barkar, U. & Chernega, S. (2020). Polysemy of the numeral "one" in German, English and Ukrainian phraseological units (Полисемия числительного “один” в немецких, английских и украинских фразеологизмах). *European journal of literature and linguistics*. 3-7.

Books by Lyudmila About Literature, Russian and Beyond. (2021, April 19). *Reflections on the Expression "Seven Spans in the Forehead" (Размышления о выражении "семь пядей во лбу")*. https://dzen.ru/a/YH2-nipXnmlS0euP

Bredis, M. A., Lomakina, O. V, & Mokienko, V. M. (2020). Rusin phraseology as an example of cultural and linguistic transfer in Slavic languages (based on numerative units) (Русинская фразеология как пример культурно-языкового трансфера в славянских языках (на материале нумеративных единиц). *Rusin.* 60, 198-212.

Burido. (2013, April 20). *Phraseologisms with numerals* ***(Фразеологизмы с числительными)***. https://burido.ru/frazeologizmy-s-chislitelnymi/

COBUILD Advanced English Dictionary. (2022). *World view*. https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/world-view

Dashibalova, D. V. (2009). On Ethnocultural Specific Idioms of Human Image (Based on Buryat, Chinese, and Russian Languages) **(Об этнокультурной специфике идиоматики, связанной с образом человека (на материале бурятского, китайского и русского языков))**. *Bulletin of Buryat State University*. 8, 146-150.

Din, L. (2023). Russian and Chinese phraseological units of religious themes with components-numerals five, seven and ten **(Русские и китайские фразеологизмы религиозной тематики с компонентами-числительными пять, семь и десять)**. *Litera.* 7, 108-115.

Explanatory dictionary of the Russian language of Ushakov. (2012). *Worldview* ***(Мировоззрение)***. https://slovar.cc/rus/ushakov/412092.html

Fedorov, A. I. (2008). *Phraseological dictionary of the Russian literary language* ***(Фразеоло-гический словарь русского литературного языка)***. https://rus-phraseology-dict.slovaronline.com

Gavrilova, E. G. (2014). *Phraseological Units with the Component - the Numeral 'Two': Linguocultural and Semantic Aspects* ***(Фразеологические единицы с компонентом — именем числительным «два»: лингвокультурологический и семантический аспекты)***. https://moluch.ru/conf/phil/archive/136/6248/

Guseinova, V. K. (2011). The Role of Numerals in Phraseological Units: A Comparative Study of Russian, Azerbaijani, and English **(Числительные в составе фразеологизмов (на материале русского, азербайджанского и английского языков))**. *Current problems in the humanities and natural sciences*. 1-6

Historian's Corner. (2 021). *What does the expression "Seventh water on Kissel" mean?* ***(Что означает выражение «Седьмая вода на киселе»?)***. https://dzen.ru/a/YRP8qMe-igfgckqh

Hobobo. (2024). *Phraseologisms for children with numerals* ***(Фразеологизмы для детей с числительными)***. https://www.hobobo.ru/poslovitsy-i-pogovorki/frazeologizmy-s-chislitelnymi/

Kakras. (2007). *Old Russian Measures of Length, Weight, and Volume* ***(Старинные русские меры длины, веса, объёма)***. https://mer.kakras.ru

Kalzhanova, A. K. (2023). Phraseological Units with Numerals as a Reflection of a Fragment of the General Phraseological Picture of the World **(Фразеологизмы С Числительными Как Отражение Фрагмента Общей Фразеологической Картины Мира)**. *Central Asian journal of literature, philosophy and culture*. 4, 119-122.

Kamalov, R. M. (2016). The expression of numerals in the Russian, Tatar and Arabic Proverbs, sayings and aphorisms **(Выражения числительных в русских, татарских и арабских пословицах, поговорках и афоризмах)**. *Minbar. Islamic Studies*. 9(1), 74-78.

Kaverin, V. V. (2020). Old Russian Number Names: Origins and Subsequent Evolution **(Древнерусские наименования чисел: происхождение и дальнейшая судьба)**. *Science without borders: synergy of theories, methods and practices*. 216–218.

Kravtsov, S. (2004). Reflection of the Mentality and Life of the Russian and French Peoples in Phraseology **(Отражение во фразеологии менталитета и жизни русского и французского народов)**. *La Revue russe*. 24, 51-61.

LearnOff - Russian language. (2021, January 21). *Who Was the First to Get Lost in Three Pines? **(Кто первым заблудился в трех соснах?)***. https://dzen.ru/a/YBCVpcAFFWWYXQiq#:~:text=Выражение%20«заблудиться%20в%20трех%20соснах,угораздило%20заплутать%20в%20трех%20соснах.

Lin, C. (2019). The Linguistic Picture of the World in Russian Idioms with Animal Imagery. *Bulletin of Bashkir State University*. 50(1), 83-104.

Madam Jizn. (2012). *Phraseologisms with Numbers (Digits) and Their Meanings **(Фразеологизмы с числами (цифрами) и их значение)***. https://madamelavie.ru/frazeologizmy/frazeologizmy_chisla_tsifry/

Mantsevich, D. A. & Osipovich, V. L. (2023). Phraseologisms with numerals in the linguistic picture of the world **(Фразеологизмы с числительными в языковой картине мира)**. *Interdisciplinary Connections in the Worlds of Science and Art*. 43-48.

Merriam-Webster. (2022). *Worldview*. https://www.merriam-webster.com/dictionary/worldview

Molnar, A. A. (2018). Phraseological Expressions with the Numerical Components 'Seven' and 'Eight' in Russian and Hungarian **(Фразеологические обороты с числовым компонентом «семь» и «восемь» в русском и венгерском языках).** *Language and text*. 5(1), 11-17.

Online Explanatory Dictionary of the Russian language of Ozhegov. (2008). *Worldview **(Мировоззрение)***. slovarozhegova.ru/word.php?wordid=14521

Prikhodko, V. K. (2020). Phraseologisms in Russian Expressions of the Amur Region **(Фразеологизмы в русских говорах Приамурья)**. *Scientific and Educational Journal for Students and Teachers "Studnet"*. 5, 97-101.

Radio Vera. (2024). *The Book with Seven Seals **(Книга за семью печатями)***. https://radiovera.ru/kniga-za-semyu-pechatyami.html

Russkaya Semerka. (2023, January 25). *Main Russian Digital Symbols: Which Numbers Were Considered 'Lucky' in Rus' land? **(«Главные русские цифровые символы»: какие числа считалась «счастливыми» на Руси)***. https://dzen.ru/a/Y9C72ljsyW4RgRxe

Shuster, S. (2011). Seasonality of Vegetables and Fruits **(Что такое пятая колонна и кто за ней стоит)**. https://www.eco-lakomka.ru/articles/sezonnost_ovoshei_i_fruktov

Sidorov, A. (2022, May 6). *What is the Fifth Column, and Who is Behind It? **(Что такое пятая колонна и кто за ней стоит)***. https://news.ru/society/chto-takoe-pyataya-kolonna-i-kto-za-nej-stoit/

Solovyova, E. M. (2019). The Role of Numerals in Russian Proverbs and Phraseological Units **(Роль числительных в пословицах и фразеологизмах русского языка)**. *Young scientist*. 8(28), 14-21.

The Britannica Dictionary. (2022). *Worldview*. https://www.britannica.com/dictionary/worldview

The Words. (2021, March 11). *Why is the expression "demon with two" specifically using the number two? **(Почему в выражении "Чёрта с два" именно два)***. https://dzen.ru/a/YEogzEerNUUyj8bm

The world of phraseological units. (2016A). *God loves a trinity **(Бог троицу любит)***. https://www.fraze.ru/index.php/poslovitsy-pogovorki/poslov-na-bukvu-b/bog-troitsu-lyubit

The world of phraseological units. (2016B). *Seven on the benches **(Семеро по лавкам)***. https://fraze.ru/index.php/frazeologizm/na-bukvu-s/semero-po-lavkam

The world of phraseological units. (2016C). *Three whales **(Три кита)***. https://fraze.ru/index.php/frazeologizm/na-bukvu-t/tri-kita

Yartseva, V. N. (2002). *The encyclopedic dictionary of linguistics **(Лингвистический энциклопедический словарь)***. Soviet encyclopaedia.

Yevtushenko, S. (2009, December 17). *Regarding the Situation of Rus' in the 14th Century **(О положении Руси в XIV-м веке)***. https://arimoya.ru/Russia/russia14.html